www.nv-online.info

На прастор, на шырокі разлог
Выхадзі, мой народ, грамадою...
Якуб КОЛАС

№ 7 (4156)

24 студзеня 2017 г.
Выдаецца з ліпеня 1995 г.
на беларускай
і рускай мовах

Выдавец:
УП «Народная Воля».
Кошт — свабодны.

Народная Воля

Да ўвагі!
Хто хоча набываць газету ў офісе рэдакцыі — чакаем!

АКТУАЛИИ

Светлана КАЛИНКИНА

Налог на беду

Давайте рассудим простую ситуацию. Живет себе семья: муж работает, жена занимается домом и детьми. Муж зарабатывает и платит со своего заработка налоги. Жена распоряжается семейным бюджетом и на эти деньги ведет домашнее хозяйство.

«Где ж найти такого мужа?!» – скажут многие наши читательницы. Вопрос действительно актуальный, но сегодня не является ни темой этого комментария, ни темой горячих общественных дискуссий. Потому что сейчас все спорят о другом – должна ли эта женщина, занимающаяся семейными делами, платить государству налоги?

Философия подоходного налога с граждан проста: со всех своих доходов человек должен заплатить государству 12%. В нашем случае семейный бюджет – это зарплата мужа, с которой он отдает государству все, что положено. Почему и с какой стати он должен платить еще дополнительный налог на жену, у которой никаких своих доходов нет?! Почему государство, глядя на женщину-домохозяйку, раззявило рот еще на какие-то деньги?

«Тунеядка!» – вопят государственные СМИ. «Социальная иждивенка!» – констатируют официальные документы. Но ведь все налоги со своих доходов эта семья заплатила, и не у государства эта женщина на содержании, а у собственного мужа. Какое государству дело до этой истории? Люди в своей семье, наверное, сами разберутся, должна жена работать или может не работать. Где, в каком документе записано, что работать обязаны все? Наоборот, согласно нашей Конституции, работа – это право гражданина, но не обязанность.

Муж содержит жену, родители содержат взрослых детей, дети обеспечивают деньгами своих родителей… В одних случаях такая ситуация – беда, в других – счастье. Но с какой стати государство полезло в жизнь людей с обвинениями в тунеядстве и требованием уплаты налога?

Да, есть истории, где требуется помощь власти. Это, например, когда великовозрастный лодырь нагло паразитирует на родителях-пенсионерах, стрясая с них деньги. Но разве введением налога на тунеядцев государство помогло таким несчастным? Наоборот, плюс ко всем своим бедам они теперь за взрослого лоботряса должны будут еще и немалый налог заплатить. То же – в семьях, где дети содержат своих опустившихся родителей.

А сколько историй от людей, которые не могут найти работу! Просто не могут! Перебиваются случайными заработками, которых еле-еле хватает на жизнь, ранее нажитое распродают, съезжаются семьями в одну квартиру, уезжают в деревню, а городские квартиры сдают, чтобы были средства на существование... Люди крутятся как умеют. Слава Богу, что не идут убивать, воровать да просить подаяние. Так за что их государство новыми налогами наказывает? Оно что, работу предложило тем, кто таковой не имеет, прежде чем налог требовать? Вот если бы предложило – то была бы совсем другая история. А так рэкет получается, наглое и бесстыдное вытрясывание денег из кошельков простых людей…

Хочу напомнить еще и о том, что некоторое время назад наше государство просто отказалось досматривать больных и стариков. «Нет у государства на это средств, – сказали ответственные чиновники. – Государство будет оказывать такие услуги только за деньги». (От себя добавлю – за немалые деньги.) В результате многие белорусы вынуждены были оставить работу, потому что не готовы выбросить, как мусор, своих немощных родственников. Или лучше было выбросить из жизни и из памяти, оставить умирать и догнивать, но ходить на работу?..

Тысячи, десятки и сотни тысяч историй! Неудивительно, что возмущению людей нет предела. Одни готовы отсидеть 15 суток, но все равно отказываются платить обидный и несправедливый налог. Другие ставят подписи под петициями протеста и собираются в Минск на «Марш рассерженных белорусов». А в Осиповичах мужчина покончил с собой. Ветеран труда, всю жизнь отпахал на заводе, но перед самой пенсией места лишился. Ни одна служба не поспешила помочь человеку с поиском новой работы, а вот «письмо счастья» из налоговой не заставило себя ждать. Бюрократия ведь не разбирается, для кого отсутствие работы – беда, а для кого – образ жизни. В итоге мужчина налог заплатил. 360 рублей. И вышел в окно пятого этажа. А в предсмертной записке написал, что никогда не был дармоедом…

Обогатилось наше государство на эти 360 рублей? Это больше, чем социальное пособие на смерть, или меньше?..

Самоубийство, конечно, не выход. Ни в коем случае! Не вздумайте! Наша система такого протеста даже не заметит. Вот и про трагедию в Осиповичах Следственный комитет хладнокровно сообщил, что причиной смерти стали семейно-бытовые проблемы. И, по большому счету, это наверняка соответствует истине. Только человека не вернуть и уже ничего не исправить. А вот указ, которым почти полмиллиона белорусов подвели под так называемый налог на тунеядство, исправлять нужно. Срочно! Пока не дошло до больших трагедий.

ФАКТ

У доларавым эквіваленце валавы ўнутраны прадукт Беларусі ў 2016 годзе знізіўся ледзь не да ўзроўню 2007 года

Пра гэта сведчаць звесткі Міжнароднага валютнага фонду.

Па сярэднеўзважаным курсе ВУП у доларавым эквіваленце ў 2016 годзе склаў 47,2 млрд долараў, у 2015-м – 55,3 млрд з улікам апошняй афіцыйнай удакладненай ацэнкі гэтага паказчыка. Такім чынам, у 2016-м у параўнанні з 2015-м ВУП знізіўся на 8,1 млрд долараў, або на 14,7%.

У 2007 годзе ВУП склаў 45,2 млрд долараў.

РЭБУС

Ці выйграе суд Рыгор Спасюк?

25 студзеня Бабруйскі суд будзе разглядаць іск рабочага ААТ “Белшына” Рыгора Спасюка да адміністрацыі зборачнага цэха №3. Ён настойвае на адмене спагнання, прынятага з нагоды парушэння тэхналагічных патрабаванняў. Пры гэтым лічыць, што кіраўніцтва цэха ставіцца да яго прадузята пасля выбарчай парламенцкай кампаніі, падчас якой яго канкурэнтам быў выконваючы абавязкі дырэктара завода буйнагабарытных шын Віталій Уласевіч і якога ён крытыкаваў.

У сваю чаргу непасрэдны начальнік Р.Спасюка Сяргей Чабатароў лічыць хлуснёй сцвярджэнне рабочага наконт таго, што яго пераследуюць за грамадзянскую пазіцыю, маўляў, дапусціў брак у рабоце – адказвай.

Вольга КАРУНЕЦ.

ВАЧЫМА МАСТАКА

Малюнак Ірыны ПУСТАВАЛАВАЙ.

Не забудзьце!

Некаторыя прыхільнікі “Народнай Волі” аформілі падпіску толькі на студзень.
Не забудзьце прадоўжыць на люты і наступныя месяцы.
Зрабіць гэта трэба ў бліжэйшыя дні.
Будзем рады і новым падпісчыкам!

ТОЧКА ЗРЕНИЯ

Александр ФЕДУТА

Брошен вызов!

Неожиданно Обама ушел из нашей жизни. Был – и не стало его. Как уходили они все по очереди – Джордж Буш-младший, Билл Клинтон, Джордж Буш-старший, а до него Рональд Рейган, а до него Джимми Картер, а там и вовсе был Джеральд Форд, от которого в памяти застряли объятия с Брежневым – кажется, во Владивостоке…

Сейчас у них – Трамп. Дональд Трамп. Его запомнить легко – он похож чубом как раз на хулиганистого утенка из фильмов Диснея. У Диснея был Дональд Дак, а у них там – Дональд Трамп. Запомним.

В интернете развернулась дискуссия о том, насколько комфортно жить в Беларуси. Не о том, стоит ли нам всем здесь жить, а о том, насколько комфортно. При этом статью профессора Леонида Лыча, предложившего собрать всех белорусскоязычных белорусов в специальное гетто, обошли вниманием. А она очень симптоматична. Гетто – специально огороженная территория, где можно жить и размножаться по своим законам. Не по законам империи, а по собственным законам. То есть нечто похожее на резервацию для индейцев в США. Можно, конечно, назвать это и резервацией, ибо профессор Лыч – интеллигентный человек, ассоциации со словом «гетто» знает, а потому старается их избегать. Но назовем вещи своими именами. Гетто – значит, гетто. С той стороны останется власть, к которой миллион, представляющий собой заботу уважаемого Леонида Михайловича, вроде бы не будет иметь отношения, но которая при этом сохранит все права на насилие в виде судов, милиции, прокуратуры, исправительных учреждений и аппаратов для прослушки телефонных переговоров. С этой стороны – все остальные. Только так, дескать, выживем.

Конечно, профессор Лыч не думал о гетто. Он думал о заповеднике, в котором будет запрещена охота на людей, говорящих на белорусском языке. В котором никто не посмеет накатать «телегу» на сотрудницу столичного метрополитена, говорящую на белорусском языке. В котором гомельчанину Игорю Случаку не нужно будет отстаивать свое законное право получать ответы власти на белорусском языке. В котором курсы «МоваНанова» потеряют свою актуальность, ибо все и так будут говорить и писать по-белорусски.

Вопрос только в том, что поле жизни для каждого, кто уедет в эту резервацию, сузится ровно в десять раз. Миллион – говорите вы? Вот и выделят вам одну десятую территории. Плодитесь и размножайтесь.

И если эту территорию выделят, это будет вовсе не признаком победы профессора Леонида Лыча. Это будет знаком полной его капитуляции. Беспомощности старшего поколения, не сумевшего отстоять свои идеалы. Кто-то эмигрировал за пределы страны, а кто-то готов эмигрировать внутрь страны.

Это печально.

Но я смотрю на рекламу фирмы «Цесляры», которая делает встроенную мебель в наших квартирах: «Беларускамоўным – скідка!» А у меня дома есть их продукция, и жена добилась скидки, оформляя заказ на белорусском языке, разговаривая с мастерами, объясняя, чего она хочет. Не ради скидки. Просто был брошен вызов – и на него нужно было отвечать.

Я читаю объявления на сайтах белорусского ПЭН-центра и Союза белорусских писателей об открытии курсов переводчиков художественной литературы на белорусский язык. Я читаю в журналах переводы великолепных стихов и прозы, сделанные теми, кому сегодня меньше сорока. И радуюсь, понимая, что у Язэпа Семяжона, Василя Сёмухи, Лявона Борщевского есть продолжатели и преемники.

Я читаю статьи журналиста из негосударственной газеты, доказывающего, что он не собирается никуда уезжать, что он хочет и будет жить здесь, что это его страна, и понимаю: выросло поколение, не собирающееся капитулировать! Почему эти молодые люди, которые начали заводить семьи, рожать детей, строить дома и квартиры, – почему они должны идти в резервацию или в гетто?! Им и мысль эта в голову не придет! У них нет разочарования! Они строят свою страну. Да, пока им мешает власть. Пока главный дискомфорт для них – политический. Но они не собираются сдаваться!

Это – главное!

И если вдруг вы разочаровались в нашей стране, не верите в то, что ее можно сделать Беларусью, о которой вы мечтаете, включите телевизор и посмотрите инаугурацию Дональда Трампа. Вспомните, сколько президентов США – самых могущественных в мире людей! – сменилось на вашей памяти. И поймите: да, у нас затянулся период смены правителя. Но и он уйдет. И страна останется этим ребятам – которые не впадают в панику, не рыдают, мечтая, чтобы им дали одну десятую той земли, на которой жили их предки, – а ведь многое и так отрезала от нас история, а борются за право взять ее всю. Целиком. Как и полагается. Но сначала нужно построить дом, вырастить детей и состояться профессионально. Они это делают и готовятся к будущему.

Готовятся к своей Беларуси.

Давайте привыкнем к мысли о том, что новый мир принадлежит именно этому поколению. Не Дональду Трампу. Не Александру Лукашенко. А этим ребятам, не собирающимся убегать от жизни.

ЗВАРОТ

да грамадзян Рэспублікі Беларусь і беларусаў усяго свету

Паважаныя суайчыннікі!

Падчас крывавага разгулу ў мінулым стагоддзі бальшавіцкіх ЧК-ВЧК, ГПУ-ОГПУ, НКВД, МГБ і КГБ, бадай, не было той сям’і, з якой карныя органы не вырвалі б бацьку, маці, сына, дачку, брата, сястру, дарослых і нават непаўнагадовых. А хто ацалеў – застаўся запалоханым на ўсё жыццё. Неймаверна вялікія былі страты! Боль ад іх не сціх, не забыты ў народзе да гэтага часу.

Даты памяці і болю

Сёлета беларускае грамадства адзначае сумную дату – васьмідзесяцігоддзе Вялікага тэрору і стагоддзе з таго дня, калі ўсё пачыналася, – з Кастрычніцкага перавароту. Менавіта ў 1937-м крывавы разгул сталінскіх рэпрэсій дасягнуў самага высокага ўзроўню. Няпрошаныя госці ўрываліся ў гарадскія кватэры і вясковыя хаты. Цэлымі сем’ямі вывозілі ў аддаленыя раёны СССР. Расстрэльвалі ў шматлікіх курапатах.

Здзекі з людзей і іх знішчэнне чэкістамі насілі планавы характар. У 1920–1940-я гады пад рэпрэсіі падпала значная частка насельніцтва СССР. Паводле афіцыйных дадзеных, толькі ў БССР было рэпрэсавана больш за 600 тысяч чалавек. Паводле неафіцыйных – больш за 1,5 мільёна жыхароў рэспублікі сталі ахвярамі савецкага дзяржаўнага тэрору.

У многіх выпадках рэпрэсіі насілі характар генацыду. З самага пачатку ўтварэння БССР і да 1953 года ў Беларусі была знішчана значная частка культурнай і адукаванай інтэлігенцыі. Калі б не гэтыя страты, сёння ў нас была б зусім іншая краіна. Грамадскасць павінна памятаць аб крывавых падзеях.

29 кастрычніка 1937 года асабліва цяжкі і трагічны дзень у гісторыі беларускага народа. Толькі за адну ноч у Мінску сталінскія каты расстралялі больш за 100 выбітных прадстаўнікоў творчай і навукова-тэхнічнай інтэлігенцыі, у тым ліку народных камісараў адукацыі – Аляксандра Варончанку і Аляксандра Чарнушэвіча, наркама фінансаў Івана Кудзельку, рэктараў БДУ – Ананія Дзякава, Язэпа Каранеўскага, Аляксея Кучынскага, дэкана Яўгена Успенскага, прафесара Сцяпана Маргелава, дырэктараў Белпедтэхнікума Міхаіла Радзеўскага, Ігната Афанасьева разам з выкладчыкамі, другога сакратара ЦК КПБ(б) Міколу Арабея, шэраг адказных работнікаў ЦК, СНК, ЦВК, іншых устаноў. У ненажэрную пашчу машыны знішчэння трапілі 22 пісьменнікі і грамадскія дзеячы: Міхась Чарот, Янка Нёманскі, Платон Галавач, Алесь Дудар, Міхась Зарэцкі, Васіль Каваль, Юлій Таўбін, Валерый Маракоў, Васіль Сташэўскі, Зяма Півавар, Ізя Харык, Тодар Кляшторны, Анатоль Вольны, Юрка Лявонны і іншыя; вядомыя ў той час журналісты Віктар Войнаў, Павел Шастакоў... Многія з арыштаваных былі настолькі збітыя, што не маглі стаяць на нагах і іх поцягам цягнулі на расстрэл. А жонак, дзяцей і блізкіх сваякоў расстраляных тады ж кінулі ў канцэнтрацыйныя лагеры.

Вынішчэнне інтэлектуальнай эліты нашай нацыі было праведзена па ўсёй краіне. Гэта быў чарговы ўдар па беларускай адукацыі, па духоўнай культуры, па мове, жорсткая праява генацыду супраць народа і нацыі.

У Год Памяці

Мы прапануем грамадскасці лічыць 2017 год Годам Памяці ахвяр савецкіх рэпрэсій супраць беларускага народа. Нашым агульным клопатам павінна быць вяртанне кожнаму закатаванаму, забітаму, прыніжанаму жыхару Беларусі яго добрага імя.

Мы разлічваем на падтрымку Года Памяці з боку органаў выканаўчай улады ў знаходжанні, упарадкаванні і пазначэнні памятнымі знакамі ўсіх месцаў расстрэлаў і пахавання астанкаў ахвяр дзяржаўнага тэрору і ўстанаўленні імёнаў загінуўшых.

Мы прапануем Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, Беларускаму дзяржаўнаму ўніверсітэту, іншым навуковым і асветніцкім установам краіны вярнуцца да трагічных падзей 1920–1950-х, у Год навукі арганізаваць усебаковае вывучэнне прычын і наступстваў масавых рэпрэсій.

Памяць патрабуе справядлівасці і пашаны да рэпрэсаваных дзеячаў беларускай навукі, адукацыі, культуры не толькі на словах, але і завяршэннем спраў, на якіх абарвалася іх жыццё.

Мы прапануем усім партыям і грамадскім аб’яднанням краіны ўзяць на сябе ініцыятыву па распрацоўцы і правядзенні канкрэтных мерапрыемстваў у Год Памяці.

Заклікаем далучыцца да гуманнай ініцыятывы прафесійныя творчыя саюзы, ля вытокаў якіх нярэдка стаялі выдатныя дзеячы нацыянальнай культуры, рэпрэсаваныя бесчалавечным рэжымам.

Заклікаем выканаць свой грамадзянскі абавязак сяброў маладзёжных суполак краіны. Усе яны, незалежна ад роду заняткаў і ідэалагічнай арыентацыі, павінны актывізаваць сваю дзейнасць па аднаўленні і шанаванні памяці ахвяр савецкага рэжыму.

Спадзяёмся, што святары ўсіх канфесій, практычна знішчаных у савецкія гады, у Год Памяці распрацуюць і ажыццявяць праграмы царкоўных службаў, літургій, памінання нявінных ахвяраў масавых рэпрэсій.

Звяртаючыся да розных пакаленняў грамадзян Беларусі і беларусаў, якія жывуць за мяжой, Аргкамітэт па стварэнні гісторыка-культурніцкага аб’яднання “Вяртанне Памяці” заклікае да збору фондавых матэрыялаў, кніг успамінаў, рукапісаў, фотаздымкаў, лістоў, дакументаў, асабістых рэчаў былых вязняў савецкіх турэмных засценкаў. Усё гэта можа быць выкарыстана для стварэння тэматычнага банка дадзеных на электронных носьбітах, а таксама мемарыяльнага музея ў Мінску.

Да Дня Памяці

Мы звяртаемся да кіраўніцтва Камітэта дзяржаўнай бяспекі, Міністэрства ўнутраных спраў і Пракуратуры Рэспублікі Беларусь з патрабаваннем перагледзець справы нерэабілітаваных ахвяр тэрору, у тым ліку былых ваеннапалонных, жыхароў, якія пражывалі на часова акупаванай тэрыторыі ў 1941–1944 гадах, замежных грамадзян, назваць імёны пахаваных ва ўрочышчы Курапаты і іншых месцах масавых расстрэлаў, апублікаваць спісы афіцэраў польскай арміі, расстраляных на тэрыторыі Беларусі ў 1940 годзе.

Мы ў чарговы раз звяртаемся да заканадаўчай і выканаўчай улад краіны, да кіраўніка дзяржавы з хадайніцтвам абвясціць дзень 29 кастрычніка Днём Памяці ахвяр савецкіх рэпрэсій.

Звяртаемся да кіраўніцтва Міністэрства культуры і Мінскага гарадскога выканаўчага камітэта з просьбай дазволіць усталяваць у горадзе Мінску мемарыяльны знак у памяць аб усіх ураджэнцах Беларусі, якія загінулі ў гады савецкіх рэпрэсій.

Патрабуем ад вышэйшых органаў улады і кіравання Рэспублікі Беларусь неадкладна выканаць пастанову Савета міністраў БССР ад 18 студзеня 1989 года «Аб увекавечанні памяці ахвяр масавых рэпрэсій 1937–1941 гадоў у лясным масіве Курапаты».

Мы прапануем грамадскасці краіны, абапіраючыся на падтрымку неабыякавых мясцовых улад, ва ўсіх гарадах, буйных населеных пунктах правесці ў Дзень Памяці жалобныя сходы, канцэрты-рэквіемы, выставы, іншыя мерапрыемствы з удзелам мясцовых мастацкіх калектываў, прафесійных майстроў мастацтваў, паэтаў, музыкаў.

Заклікаем неабыякавых грамадзян краіны ў Дзень Памяці арганізаваць у рамках закона жалобныя мітынгі, шэсці, наведаць месцы расстрэлаў і пахаванняў ахвяр масавых рэпрэсій, запаліць свечкі над магіламі пакутнікаў і прывесці ў парадак месцы іх спачыну.

Заклікаем вернікаў у гэты дзень замаўляць службы ў цэрквах, касцёлах, малельных дамах, мячэцях і маліцца за супакой душ закатаваных суайчыннікаў.

Спадзяёмся, што ўсе дзяржаўныя і грамадскія структуры краіны, усе грамадзяне Рэспублікі Беларусь і беларусы замежжа прадэманструюць у Год Памяці сваю салідарнасць, узаемапавагу і правядуць гэты Год і Дзень Памяці па-чалавечы спачувальна і годна.

Сябры Аргкамітэта па стварэнні гісторыка-культурніцкага аб’яднання «Вяртанне Памяці»:

Ігар КУЗНЯЦОЎ,
Уладзімір РАМАНОЎСКІ,
Ганна ШАПУЦЬКА,
Яўген БАТУРА,
Святлана КАВАЛЕНКА,
Ягор ВІНЯЦКІ,
Віктар ШАПУЦЬКА,
Ларыса СТОМА.

Народная Воля http://www.nv-online.info 24 СТУДЗЕНЯ 2017 г.

ЮРИДИЧЕСКАЯ ЭКСПЕРТИЗА

Гарри ПОГОНЯЙЛО,
председатель юридической комиссии РПОО «Белорусский Хельсинкский комитет»

Неконституционный декрет

(Окончание. Начало в №6.)

4. Конституция нашей страны обязывает принимать участие в финансировании государственных расходов исключительно граждан Республики Беларусь. И это понятно. Конституционный договор принят народом Республики Беларусь (преамбула Конституции). Именно он является единственным источником государственной власти и носителем суверенитета в Беларуси (ст.3 Конституции). Именно гражданам Республики Беларусь государство в соответствии с Конституцией гарантирует обеспечение прав и свобод, в том числе право свободного передвижения и выбора места жительства (статья 30), право на получение, хранение и распространение информации (статья 34), право на участие в решении государственных дел (статья 37), право свободно избирать и быть избранным (статья 38), право на равный доступ к любым должностям в государственных органах (статья 39), право на бесплатное лечение (статья 45), на социальное обеспечение в старости (статья 47), на жилище (статья 48) и т.д. В то же время на граждан Республики Беларусь возлагается ответственность за неукоснительное исполнение обязанностей, возложенных на них Конституцией (статья 2), в том числе по защите Отечества (статья 57), по уплате налогов, иных платежей и сборов (статья 56) и других. Однако в нарушение конституционных требований в пункте 1 декрета обязанность принимать участие в финансировании государственных расходов возложена на иностранных граждан, лиц без гражданства, получивших разрешение на постоянное проживание в Республике Беларусь. **Такой подход нельзя признать законным и обоснованным, он нарушает предписания статьи 56 Конституции.**

5. К уплате сбора обязывается один из неработающих родителей, воспитывающих детей (одного или двух) в возрасте старше 7 и до 18 лет (при условии, что ребенок в возрасте от 3 до 7 лет не получает дошкольное образование). Между тем даже в советское время мать (отец) могли не работать, воспитывать детей до 14-летнего возраста. Этот возраст связывался с тем, что дети могли обслуживать себя самостоятельно, совершать простые сделки и нести ответственность, в том числе уголовную.

Содержание и воспитание детей, забота об их здоровье, развитии и обучении является конституционной обязанностью родителей (статья 32 Конституции). Требование декрета посягает на возможность исполнения в полной мере этой конституционной обязанности родителей. При этом следует учесть, что в соответствии с частью 3 статьи 3 Кодекса Республики Беларусь о браке и семье (далее – КОБС) ***«воспитание детей и ведение домашнего хозяйства признается общественно полезным трудом»***. Данные обстоятельства не учтены в декрете и указанные выше категории лиц не освобождаются от уплаты сбора.

Конституция в статье 32 закрепила и обязанность детей заботиться о своих родителях. Статья 100 КОБС уточнила данную конституционную норму, закрепив, что содержание нетрудоспособных, нуждающихся в помощи родителей является обязанностью их совершеннолетних трудоспособных детей.

Между тем декрет не предусматривает случаев освобождения от уплаты сбора на финансирование государственных расходов детей, которые исполняют свою конституционную обязанность по заботе о своих родителях и осуществляют уход за нетрудоспособными, нуждающимися в помощи родителями, в том числе с инвалидностью (за исключением инвалидов первой группы, лиц в возрасте 80-ти лет и старше, на которых выплачивается пособие по уходу за ними).

Таким же образом под действие декрета о взыскании сбора подпадают и лица, осуществляющие безвозмездно опеку над теми, кто признан недееспособным или ограниченно дееспособным.

Имеются иные случаи служения общественным интересам (волонтерская работа в хосписах, в социальных и лечебных учреждениях, в общественных организациях и т.п.). Указанные функции родителей, взрослых детей, иных лиц являются общественно необходимыми и социально значимыми.

Как мы полагаем, неоправданно распространяется действие декрета об оплате сбора на тех, кто обучается за пределами Республики Беларусь, кто занимается ведением домашнего хозяйства, кто выработал необходимый общетрудовой и страховой стаж, но не достиг пенсионного возраста и в других подобных случаях.

Приравнивать указанных лиц к "социальным иждивенцам" в цивилизованном государстве, объявившем себя демократическим правовым и социальным, по нашему мнению, недопустимо и аморально.

6. Тех, кого обязывают к уплате сбора, признают по декрету "социальными иждивенцами". Как нам представляется, нормы декрета возрождают советский принцип: *"кто не работает – тот не ест"*. Советская социальная система создавала условия и принуждала к тому, чтобы подавляющее большинство населения придерживалось и подчинялось единым правилам поведения. К примеру, *"трудоспособные обязаны трудиться, не хотят – заставим"*.

По декрету определение "социальное иждивенчество" носит неодобрительную окраску и фактически представляет категорию людей, которые стремятся обеспечить для себя приемлемые условия существования в нашем обществе за счет других. Они рассчитывают получать блага за счет работающих, за счет государства в целом, которое распределяет определенные услуги бесплатно: образование, лечение, жилье, содержание территориальной инфраструктуры, услуги по обеспечению безопасности и т.д.

По факту создается представление о том, что кто не работает, тот ведет себя противоправно и в качестве наказания *"за неучастие в финансировании государственных расходов"* обязывается к уплате сбора в 20 базовых величин, неуплата которого влечет административное наказание вплоть до 15 суток ареста. Вместо стимулов к труду используются репрессивные методы. Так можно вернуться и к уголовной ответственности за тунеядство, практиковавшейся в СССР.

Таким образом, "социальное иждивенчество" по нормам декрета объявлено антиобщественным образом жизни, противоправным поведением. Оно представляет угрозу для общества и требует мер для его осуждения, пресечения и наказания. Подобные "уклонения" приводят к нарушению принципа презумпции добропорядочности, закрепленного в Конституции и гражданском законодательстве.

Каждый, кто обязывается к уплате сбора "за тунеядство", вправе утверждать, что государство нарушило гарантированный приоритет его прав и свобод (статьи 2, 22 Конституции), **унизило его честь и достоинство, предъявив незаконные и необоснованные требования.**

7. Конституция установила, что *"никто не может быть понужден к исполнению обязанностей, не предусмотренных Конституцией Республики Беларусь и ее законами, либо к отказу от своих прав"* (статья 58). Применительно к статье 41 Конституции любое физическое лицо, обладающее трудовой правоспособностью, само вправе определять, работать ему или нет. Конституция не предусмотрела обязанность трудиться, поэтому ***"стимулирование трудоспособных граждан к трудовой деятельности"* путем применения санкций в виде обязательного сбора, неуплата которого влечет применение наказания к нежелающим трудиться, есть не что иное, как понуждение к принудительному труду, к исполнению обязанности, не предусмотренной Конституцией.** Президент Республики Беларусь не имеет права своими актами ограничивать конституционные права и свободы граждан. Напротив, он, согласно статье 79 Конституции, должен являться их гарантом.

У государства в данном случае нет ни объективных, ни правовых аргументов для возражений на вышеизложенные доводы.

У каждого могут найтись иные обстоятельства и поводы для обоснования незаконности и недопустимости взыскания сбора. Важно, чтобы граждане осознали свою правоту и действовали в защиту своих прав и законных интересов. Исчерпав имеющиеся внутригосударственные средства правовой защиты, каждый вправе в этих целях в соответствии с международно-правовыми актами, ратифицированными Республикой Беларусь, обратиться в международные органы (ст.61 Конституции). Правовую помощь в этом могут оказать независимые профсоюзы, правозащитные организации и другие общественные объединения.

Что и говорить, декрет «О предупреждении социального иждивенчества» унижает наше человеческое достоинство! Напомним господам чиновникам, что их действия по принуждению к уплате налога «на тунеядство» подпадают под признаки состава преступления, предусмотренного ст.185 УК Республики Беларусь (Принуждение). Сотрудники налоговых органов должны осознавать, что их требования об уплате указанного сбора под угрозой применения административных санкций, вплоть до ареста, ущемляют права, свободы и законные интересы граждан, гарантированные Конституцией и международными актами, ратифицированными Республикой Беларусь, в том числе запрещающие принудительный труд. В связи с этим граждане вправе обратиться в органы прокуратуры с заявлением о даче правовой оценки действиям сотрудников налоговых органов, подписавших соответствующий документ (извещение), или обратиться в территориальный отдел Следственного комитета Республики Беларусь о возбуждении против них уголовного дела по признакам ст.185 УК. Надеемся, совместными усилиями мы добьемся отмены позорного для страны декрета.

P.S. Пока статья готовилась к публикации, президентом принят новый декрет от 12 января 2017 г. №1, которым внесены изменения и дополнения в декрет «о тунеядстве». В нем уточнены некоторые позиции, связанные с правовой терминологией, дополнены субъекты, освобожденные от уплаты сбора: лица, проходящие альтернативную службу; те, кто находился в налоговом периоде в списочном составе национальной или сборной команды Республики Беларусь по видам спорта; те граждане, к которым применялись предусмотренные законодательными актами меры по обеспечению безопасности, не позволявшие им участвовать в финансировании государственных расходов.

Весьма примечательным в декрете №1 является указание, содержащееся в его преамбуле, о том, что он принят *«в целях совершенствования законодательства по вопросам предупреждения социального иждивенчества»*. В связи с этим необходимо отметить, что в Едином правовом классификаторе Республики Беларусь (утв. Указом от 04.01.1999 №1, в ред. от 17.07.2015) отсутствует понятие «законодательство о предупреждении социального иждивенчества». И это лишний раз подтверждает, что указанные акты президента «о тунеядстве» носят «эксклюзивный характер». Они не вписываются в нормативно-правовое поле законодательства Беларуси и несут своей целью закрепить фактически применение принудительного труда. Введением специального сбора *«на трудоспособных, но не работающих или недостаточно работающих граждан»*, власти хотят понудить их к трудовой деятельности под страхом взимания данного фискального платежа, неуплата которого влечет административную ответственность.

Все очевидно, и у граждан имеются правовые инструменты для требований об отмене введенного сбора.

ВОЗВРАЩАЯСЬ К НАПЕЧАТАННОМУ

«В безопасном ли месте строится Белорусская атомная станция?»

Под таким заголовком в «Народной Воле» за 17 января напечатана статья Олега Шепелюка. В ней автор дал слово профессору, доктору технических наук **Георгию Лепину**, который считает, что для возведения АЭС выбрана не самая подходящая площадка, а также его оппонентам – доктору географических наук, профессору **Валерию Губину,** члену-корреспонденту Национальной академии наук **Ромме Айсбергу**, академику, директору Института природопользования АН Беларуси **Александру Карабанову,** экс-директору «атомного института» в Соснах, академику АН Беларуси **Александру Михалевичу.**

Публикация статьи О.Шепелюка случайно совпала с приездом в нашу страну экспертов МАГАТЭ. Официальные средства массовой информации сообщили, что *«Беларусь сооружает свою первую АЭС по высшим стандартам безопасности. Такой вывод сделала авторитетная команда экспертов МАГАТЭ в ходе так называемой SEED-миссии, досконально изучив вопрос о возможном воздействии окружающей среды на строящуюся под Островцом атомную электростанцию»*.

В подтверждение приводятся слова **Гжегожа Ржэнтовского,** руководителя департамента по ядерной безопасности МАГАТЭ:

– Мы пришли к заключению, что проект Белорусской АЭС учитывает вопросы внешнего воздействия и вопросы безопасности. Предприняты шаги, чтобы в случае необходимости предотвратить развитие ситуации по наихудшему сценарию их тех, которые можно предположить. Мы также провели дискуссию по вопросам обеспечения безопасности с учетом уроков аварии на «Фукусиме». Открытый и доброжелательный подход белорусской стороны позволил нам успешно провести эту миссию.

Не ставя точку над «і», мы только констатируем: «Народная Воля», понимая судьбоносное значение строительства такого важнейшего объекта, как атомная станция, и в дальнейшем будет давать специалистам возможность высказаться, несмотря на разные взгляды. Считаем, что главное – это не замалчивание проблемы, а обсуждение всех ее нюансов с разных позиций.

СУД ДЫ СПРАВА

Што гаварыў па тэлефоне Віталь Навойчык?

Судовы працэс па справе былога начальніка Вілейскага ДАІ Віталя Навойчыка прыпынены. Прызначана экспертыза запісаў тэлефонных перамоў міліцыянера.

Гэты працэс пачаўся яшчэ ў снежні, а пад варту Навойчык быў змешчаны летась 13 сакавіка. Справу разглядае Мінскі абласны суд, але першыя пасяджэнні былі выязнымі і праходзілі ў Вілейцы. Там дапытвалі сведак. Пазней было вырашана праводзіць пасяджэнні ў Мінску.

36-гадовы маёр міліцыі Віталь Навойчык абвінавачваецца па чатырох артыкулах Крымінальнага кодэкса: атрыманне хабару, службовы падлог, перавышэнне службовых паўнамоцтваў, бяздзейнасць службовай асобы. Следствам устаноўлена, што ён аддаваў указанні падначаленым не штрафаваць за парушэнне Правілаў дарожнага руху сваіх знаёмых, браў хабар, прычым нават прадуктамі і машынным маслам. Міліцыянеру прад'яўлена абвінавачанне больш чым па дзесяці эпізодах, яму пагражае пазбаўленне волі на тэрмін да сямі гадоў з канфіскацыяй маёмасці. Навойчык сваю віну не прызнае.

Падчас суда дзяржабвінавачанне прадаставіла запісы тэлефонных размоў Навойчыка, якія пацвярджаюць яго віну. Аднак адвакат абвінавачанага падаў хадайніцтва аб правядзенні судова-фанаскапічнай экспертызы гэтых перамоў, і суд яго задаволіў. У абароны ёсць пытанні, напрыклад, ці маюцца ў запісах сляды мантажу, ці не падроблены голас, ці не прыпісана Навойчыку тое, чаго ён не казаў.

Экспертыза можа працягнуцца не адзін месяц, і, зразумела, што судовыя пасяджэнні ў гэты час праводзіцца не будуць.

Ігар ЗАЛЕСКІ.

ПОМНІМ!

Пад Гомелем ушанавалі памяць Міхаіла Жызнеўскага

Беларус загінуў на Майдане ў студзені 2014 года.

На магілу Міхаіла Жызнеўскага ў мінулую нядзелю прыйшло каля 50 чалавек. Актывісты, музыканты, мастакі прыехалі з Мінска, Гомеля, Ліды і іншых гарадоў.

З прамовай пра загінуўшага беларуса звярнуўся лідар Руху салідарнасці «Разам» Вячаслаў Сіўчык, мастакі Алесь Цыркуноў і Генадзь Драздоў, рэжысёр Аляксей Туровіч, а таксама бацька загінуўшага героя Міхаіл Жызнеўскі і іншыя.

– *Час ідзе, але змірыцца са смерцю Мішы не атрымліваецца,* – сказала «Народнай Волі» маці Героя Украіны Ніна Васільеўна. – *Яго не забываюць: ушанаваць памяць прыехала нямала людзей.*

З-за перажытага за апошнія некалькі гадоў у бацькоў Міхаіла Жызнеўскага пагоршылася здароўе. Ім часта даводзіцца звяртацца па медыцынскую дапамогу.

Беларус Міхаіл Жызнеўскі быў смяротна паранены ў сэрца 22 студзеня 2014 года. Гэта адбылося падчас сутыкнення дэманстрантаў Еўрамайдана і атрадаў «Беркута» на вуліцы Грушэўскага ў Кіеве.

Міхаіл Жызнеўскі – Герой Украіны, удзельнік Еўрамайдана, адзін з трох першых забітых у Кіеве ў студзені 2014 года.

28 лістапада 2014 г. беларус быў узнагароджаны ордэнам Героя Нябеснай сотні, які прэзідэнт Украіны Пётр Парашэнка ўручыў ягоным бацькам.

Міхаіл Жызнеўскі пахаваны пад Гомелем.

Васіль СНЯЖКОЎ.

СІТУАЦЫЯ

Леанід ЦІМАШКОЎ:

«Без бацькоўскіх грошай школа сёння не выжыве»

Бацькоўскім камітэтам афіцыйна забаранілі збіраць грошы ў школах і дзіцячых садках. Спецыяльную пастанову выдала Міністэрства адукацыі. У дакуменце патлумачана, што зараз усе сродкі на патрэбы школы і садка будуць збіраць апякунскія саветы. У пастанове міністэрства ёсць такі абзац: «*Грашовыя сродкі, накіраваныя ў распараджэнне апякунскага савета, фарміруюцца з добраахвотных пералічэнняў (узносаў) фізічных асоб, якія залічваюцца на бягучы (разліковы рахунак) па ўліку пазабюджэтных сродкаў установы адукацыі. Грашовыя сродкі выкарыстоўваюцца па мэтавым прызначэнні ў адпаведнасці з рашэннем апякунскага савета, узгодненым з кіраўніком установы адукацыі і бацькоўскім камітэтам установы адукацыі (пры яго наяўнасці)*».

Былы дырэктар школы з Талачынскага раёна **Леанід Цімашкоў** упэўнены, што, па сутнасці, гэтая пастанова нічога не мяняе: паборы ў школе захаваюцца.

– *Без бацькоўскіх грошай школа сёння не выжыве*, – кажа Леанід Канстанцінавіч. – *У сельскай мясцовасці ніякіх бацькоўскіх камітэтаў і раней, можна сказаць, не было, толькі на паперы існавалі. Усё гэта ліпа. Грошы з бацькоў збіраў класны кіраўнік. Цяпер будзе проста больш цяганіны: бацькам прыйдзецца пералічваць грошы праз банк і прыносіць плацёжку настаўніку, каб зрабіць справаздачу за ўнёсак.*

Сёння школа, асабліва на вёсцы, без дадатковага фінансавання не зможа ні рамонт зрабіць, ні нават навагоднія падарункі дзецям купіць. Школьны бюджэт урэзаны, спонсараў няма. Паглядзіце на наш СПК «Звянячы», там яшчэ за лістапад не з усімі разлічыліся па зарплаце. Пра якую паўнавартасную дапамогу школе можа ісці гаворка?! Адзінае, думаю, рукі бацькам выкручваць не будуць, бо людзі ўз'юшаныя, галеча вакол. З тых, хто не зможа дапамагаць школе, грошы патрабаваць не будуць.

Вольга ГРЫНЯВІЦКАЯ.

ЧУЛІ?

Да 8 рублёў 60 капеек

Міністэрства працы і сацыяльнай абароны вызначылася, колькі будуць даплачваць бюджэтнікам кожны месяц. Устаноўлены канкрэтныя памеры надбавак у залежнасці ад разраду. Аб гэтым паведамляецца на сайце ведамства.

Даплаты будуць дзейнічаць з 1 студзеня 2017 года. Памеры іх наступныя:

з 1-га да 6-га разраду – 8 рублёў 60 капеек;
з 6-га да 10-га разраду – 8 рублёў;
з 10-га да 12-га разраду – 7 рублёў 50 капеек;
з 12-га да 13-га разраду – 7 рублёў;
з 13-га да 14 разраду – 6 рублёў 50 капеек;
па 14-му разраду – 5 рублёў 70 капеек.

«Штомесячныя дыферэнцыраваныя даплаты не ўтвараюць стаўку (аклад) і не ўлічваюцца пры вылічэнні прэмій, надбавак і іншых выплат стымулюючага і кампенсавальнага характару», – удакладняюць у Мінпрацы.

З 1 студзеня ў Беларусі вырасла тарыфная стаўка першага разраду. Цяпер яна складае 31 рубель. Ад яе, як вядома, залежаць аклады бюджэтнікаў. Услед за стаўкай мяняюцца і даплаты.

ДОБРЫ ПРЫКЛАД

Кандрат Крапіва – у школе

У СШ №2 імя Кандрата Крапівы г.Узда Мінскай вобласці ў мінулую пятніцу ўрачыста адчынены літаратурны музей народнага пісьменніка, чыё імя носіць гэтая навучальная ўстанова. Ганаровае права перарэзаць стужку пры ўваходзе ў музейную залу атрымалі першы намеснік старшыні Саюза пісьменнікаў Беларусі **Алена Стэльмах,** пісьменнік-гумарыст **Анатоль Зэкаў** і прадстаўнік Мінскага абласнога інстытута развіцця адукацыі **Наталля Обухава.** На ўрачыстасці прысутнічалі загадчыкі школьных літаратурных і краязнаўчых музеяў Міншчыны, якія перад гэтым абмяняліся ўласным вопытам арганізацыі работы па ўшанаванні пісьменнікаў-землякоў і прапагандзе іх творчасці сярод школьнікаў і дарослага мясцовага насельніцтва. Асаблівую цікавасць выклікалі выступленні **Святланы Шылько** са Сваткаўскай СШ імя Максіма Танка Мядзельскага раёна і **Валянціны Ярашонак** з Іллянскай СШ імя А.Грымаця Вілейскага раёна.

Анатоль Зэкаў па даручэнні выдавецтва "Чатыры чвэрці" перадаў у дар музею бібліятэчку з адзінаццаці кніг, якія выйшлі ў гумарыстычнай серыі "Несур'ёзна пра сур'ёзнае", пацвярджаючы тым самым, што традыцыі, закладзеныя ў нацыянальнай літаратуры патрыярхам сатырычна-гумарыстычнага жанру Кандратам Крапівой, з поспехам працягваюць сучасныя беларускія літаратары.

Зрэшты, добра было б, каб прыкладу уздзенчан паследавалі і ў іншых рэгіёнах рэспублікі, дзе нарадзіліся вядомыя беларускія пісьменнікі і іншыя прадстаўнікі творчай інтэлігенцыі. Каб нашчадкі помнілі і ніколі не забывалі тых, хто сваім талентам услаўляў нашу Бацькаўшчыну.

Алег ДЗЕДАЎ.

г.Узда.

Народная Воля http://www.nv-online.info 24 СТУДЗЕНЯ 2017 г.

З ПЕРШЫХ ВУСНАЎ

«Каб ім гэты трактар кожны дзень сніўся…»

Больш як месяц мінула з таго часу, як выйшаў на волю фермер з Маларыцкага раёна Мікалай Бяльчук. Яго брат Аляксандр па-ранейшаму ў СІЗА.

Нагадаем, што інцыдэнт адбыўся яшчэ 9 мая 2014 года, калі сям'я Бельчукоў мела канфлікт з супрацоўнікам ДАІ з-за свайго самаробнага незарэгістраванага і незастрахаванага трактара. У той дзень ратаваць трактар ад інспектара **Сяргея Неліповіча** кінулася, бадай, уся вёска.

Мікалай Бяльчук разам са сваім братам **Аляксандрам** абвінавачваліся ў тым, што ўчынілі гвалт у дачыненні да даішніка. Маўляў, каб пазбегнуць пакарання, мужчыны спрабавалі схаваць трактар і ўступілі ў сутычку з супрацоўнікам праваахоўных органаў. Брат Мікалая Бельчука некалькі разоў ударыў кулакамі інспектара, а сам Мікалай быццам бы ўкусіў інспектара за руку. Дарэчы, на судзе фермер абвяргаў гэты факт.

Мікалай Бяльчук быў затрыманы 12 кастрычніка мінулага года і змешчаны ў следчы ізалятар. Там ён з 1 лістапада трымаў галадоўку.

У выніку фермер быў асуджаны да двух месяцаў арышту. Суд залічыў час утрымання абвінавачанага пад вартай з 12 кастрычніка па 1 снежня ў тэрмін прызначанага пакарання.

А вось яго брат Аляксандр да гэтага часу знаходзіцца ў СІЗА.

– На мой прысуд пададзена касацыйная скарга ў Брэсцкі абласны суд, але адтуль пакуль нічога не чуваць, – распавёў "Народнай Волі" Мікалай. – А брат па-ранейшаму знаходзіцца ў ізалятары. Наколькі мне вядома, справа перададзена ў суд, а вось дату судовага пасяджэння ніяк не могуць прызначыць. Ужо амаль тры месяцы Саша знаходзіцца за кратамі. Дарэчы, ён даслаў ліст, у якім распавёў, што ў яго моцна пагоршыўся стан здароўя, яму прапісаны пасцельны рэжым. А жонцы пісаў таксама, што таблеткі не дазваляюць перадаваць.

– Вы пасля выхаду на волю чым займаліся?

– Чым тут займацца, калі здароўя няма! Хацелі ў бальніцу пакласці ў аддзяленне неўралогіі, бо ў мяне адымаюцца рукі. На правай руцэ нават пальцы не адчуваю. На 29 снежня была прызначана шпіталізацыя. Але я ў той час хварэў, з высокай тэмпературай ляжаў. У выніку не паехаў, а зараз і не хачу ехаць. Калі я трымаў у ізалятары галадоўку, турэмныя ўрачы рабілі мне нейкія ўколы. Быццам бы каб сэрца падтрымаць. Але мне пасля тых уколаў так дрэнна было, аж у вачах цямнела і на падлогу валіўся. Вось і зараз баюся, каб якімі-небудзь псіхатропамі не пачалі лячыць. Адкуль буду ведаць, што яны стануць калоць?

– Што вас зараз непакоіць?

– Як ужо казаў, рукі нямеюць, ёсць праблемы з мочапалавой сістэмай. Адна нырка павялічана. І ў галаве стаіць такі ж самы звон, як пасля тых уколаў, што рабілі падчас галадоўкі.

– Фермерства не кінеце?

– Як здароўе будзе дазваляць. Увогуле, уся гэтая справа столькі сіл адняла, што не перадаць словамі. Каб гэты трактар кожны дзень сніўся тым, каму ён перашкодзіў! У ДАІ што, няма больш праблем, як змагацца з сялянамі, якія сёння выжываюць як могуць? Адно слова – брыдка!

Алесь СВЯТЛАНІЧ.

ЖАХ!

10 гадоў за забойства маці

Летам мінулага года гэтая навіна абляцела ўсе СМІ: на Піншчыне знайшлі труп жанчыны, якую шукалі з 2008 года. Труп быў пад цэментнай сцяжкай у двары дома, дзе яна жыла з сынам. У ходзе следства высветлілася, што ён і забіў сваю маці, а потым закапаў труп у гаспадарчай пабудове на прыдамавой тэрыторыі на глыбіні больш за метр. А праз некаторы час на месцы "пахавання" заліў бетонную сцяжку, спрабуючы схаваць сляды злачынства.

Неверагодна, але на працягу гэтых васьмі гадоў забойцу неаднаразова выклікалі ў праваахоўныя органы, але ён спакойна адказваў міліцыянтам, што не ведае, дзе яго маці.

Але злачынства было раскрыта. Нядаўна суд Пінска і Пінскага раёна прызнаў жыхара вёскі Красіева вінаватым па ч.1 арт.139 КК «Забойства» і прызначыў яму дзесяць гадоў пазбаўлення волі ў калоніі ўзмоцненага рэжыму.

ГАСЦЁЎНЯ «НАРОДНАЙ ВОЛІ»

Ігар МЕЛЬНІКАЎ, кандыдат гістарычных навук:

«Галоўным лейтматывам у гісторыі павінна стаць не «савецкае», а «беларускае»

Ігар Мельнікаў – вядомы беларускі гісторык, кандыдат гістарычных навук. Аўтар чатырох кніг па гісторыі Заходняй Беларусі і БССР у міжваеннае дваццацігоддзе. Зараз даследчык рыхтуе да друку новую кнігу – "Забытыя героі".
Ці можна сказаць, што да беларусаў вяртаецца гісторыя, якая была забаронена? Ці магчыма ў сённяшняй рэчаіснасці паўнавартаснае вяртанне нацыянальнай гісторыі?
Гэтыя і іншыя пытанні мы абмяркоўваем з госцем "Народнай Волі" – Ігарам Мельнікавым.

«Нацыянальная гісторыя яшчэ не напісана»

– Ігар Вячаслававіч, на вашу думку, як можна ацаніць узровень ведаў беларусаў аб сваёй гісторыі?

– На жаль, ён не вельмі высокі. І гэта не віна беларусаў. Доўгі час нашу гісторыю пісалі не ў Беларусі, а на Усходзе. Вялікай праблемай з'яўляецца і тое, што ў нас не было свайго міжваеннага дваццацігоддзя, якое было, напрыклад, у тых жа палякаў, літоўцаў і прадстаўнікоў іншых нацый. У 1920–1930-я гады у Варшаве, Коўне (*сучасны Каўнас.* – **Рэд.**), Рызе, Таліне быў пабудаваны падмурак нацыянальнай дзяржаўнасці, які абапіраўся на гісторыю. У гэты ж час беларускія гісторыкі ў БССР вымушаны былі апісваць гісторыю сваёй краіны, зыходзячы "з класавых падыходаў". Пазней ад іх паслуг бальшавікі ўвогуле адмовіліся, а саму беларускую інтэлігенцыю накіравалі ў Курапацкі лес ці на лесапавал.

Зараз беларускім даследчыкам трэба зрабіць так, каб зацікавіць наша грамадства беларускай нацыянальнай гісторыяй.

– А ўвогуле, ці напісана наша нацыянальная гісторыя? Чалавеку, які цікавіцца мінуўшчынай не ў выкладанні савецкіх гісторыкаў, ёсць адкуль чэрпаць веды?

– Не напісана, і працы яшчэ вельмі шмат. Паглядзіце на тэму, якой я займаюся: гісторыя Заходняй Беларусі ў міжваенны час, ці ўдзел беларусаў у польскім войску ў барацьбе з нацызмам. Гэта сапраўдная Атлантыда! Так, у акадэмічнай гістарыяграфіі выходзяць манаграфіі, публікуюцца артыкулы, але звычайныя беларусы амаль нічога пра гэта не ведаюць. На адну з маіх выстаў прыйшла жанчына з унукам, паглядзела экспазіцыю і заплакала. Я падышоў, запытаў, што сталася. А яна кажа: "Мне амаль 70 гадоў, я з Беларусі, з Магілёва, я нічога пра гэта не ведала. Пра гэтых беларускіх герояў з 1939 года, пра мужных жаўнераў Андэрса, якія штурмавалі Монтэ Касіна. Дзе пра гэта ўсё можна прачытаць – мне і майму ўнуку?" Вось дзеля чаго я працую, пішу кнігі і за свае грошы іх выдаю. І такіх нявывучаных сюжэтаў у нашай гісторыі вельмі шмат.

– Напэўна, трэба запаўняць прабелы, пачынаючы са школы? Гісторыю нашым дзецям як выкладаюць? Якую б вы паставілі адзнаку падручніку па гісторыі Беларусі?

– На жаль, у нашых падручніках па гісторыі выпадае беларускі кантэкст. Я маю на ўвазе аналіз таго, як тая ці іншая падзея адбілася на лёсе беларускага народа і яго краіны. Не СССР, не Расіі, не Польшчы, а менавіта Беларусі. Напрыклад, тая ж гісторыя БНР прадстаўлена паводле савецкіх канонаў. Чаму не сказаць адкрыта, што гэта першая ў XX стагоддзі спроба беларусаў стварыць сваю дзяржаву?! Так, адбывалася гэта пры ўмовах, калі на тэрыторыі Беларусі былі кайзераўскія войскі, але і БССР ствралася не самімі беларусамі, а бальшавікамі, якія абапіраліся на штыкі Чырвонай Арміі. Калі мы гаворым пра сталінскія рэпрэсіі канца 1930-х гадоў, то трэба адкрыта сказаць, што гэта жудаснае злачынства, якое стала сапраўдным мінай, закладзенай у падмурак нашай нацыі. Беларусаў тады пазбавілі эліт, і наступствы гэтага мы бачым па сённяшні дзень. З другога боку, навошта сучасным уладам баяцца і абыходзіць гэтую тэму? Наадварот, трэба раскрыць праўду пра гэтую беларускую трагедыю.

«Не трэба паўтараць савецкіх ідэолагаў»

– На ваш погляд, якія галоўныя падзеі ў гісторыі нашай краіны мусіць ведаць кожны беларус?

– Безумоўна, перыяд Другой сусветнай вайны, які зараз ізноў стаў актуальны, вельмі важны, і пра яго варта казаць. Але акрамя гэтага кожны беларус павінен ведаць гісторыю Беларускай Народнай Рэспублікі. Ён павінен разбірацца ў каралях і вялікіх князях Вялікага Княства Літоўскага і Рэчы Паспалітай. Беларусам неабходна зразумець, што сённяшнюю Беларусь прыдумалі не ў Расійскай імперыі і не ў СССР. У гэтай краіны шматвяковая гісторыя. Еўрапейская, прыгожая.

– Вас не крыўдзяць спекуляцыі на Вялікай Айчыннай вайне? Пра подзвіг народа гаварыць можна, а якой цаной далася перамога – не, пра тое, хто паліў вёску Хатынь, – не, пра савецка-нацысцкі парад у Брэсце ў верасні 1939-га – мімалётам.

– Усе гэтыя праблемы звязаны з тым, што грамадства не ведае сваёй гісторыі. Не трэба паўтараць савецкіх ідэолагаў і выхопліваць нейкія сюжэты з нашай мінуўшчыны, як той жа нямецка-савецкі марш 1939 года ў Брэсце. Усё трэба даваць у агульным кантэксце. Па-першае, кожны беларус павінен ведаць, што Другая сусветная вайна прыйшла ў Беларусь 1 верасня 1939 года. Тады першыя бомбы Люфтвафэ паляцелі на заходнебеларускія гарады. Тады ж нашы беларускія хлопцы-палешукі апранулі ўніформу Войска Польскага і пайшлі бараніць свой дом. Мала хто ведае, што і ў БССР напад Германіі на Польшчу людзі сустрэлі з жахам. У крамах за тыдзень зніклі запалкі, соль і цукар, а ў ашчадных касах скончыліся грошы, бо людзі здымалі ўклады. Па-другое, сёння вывучаны далёка не ўсе моманты, звязаныя нават з чэрвенем 1941 года. Да прыкладу, Заслаўе тады, па сутнасці, прыкрывала Мінск і было своеасаблівай Брэсцкай крэпасцю. Там савецкія памежнікі і чырвонаармейцы ў ДАКах (*доўгатэрміновых абарончых кропках.* – **Рэд.**) Мінскага ўмацаванага раёна некалькі дзён стрымлівалі танкі нямецкага генерала Гота. Ці ёсць сёння ў Заслаўі помнік ці хоць маленькая дошка ў памяць аб тых мужных жаўнерах? Не. Пра гэта не ведаюць ні мінчане, ні заслаўчане.

«Пасля Крыма частка беларусаў перайшла на беларускую мову»

– Ігар, паводле вашых назіранняў, ці ёсць у грамадскасці попыт на беларускую гісторыю?

– Ёсць і вельмі вялікі. Толькі на адкрыцці маёй выставы ў Нацыянальным гістарычным музеі Беларусі ў ліпені 2016 года прыйшло больш за 300 чалавек. На прэзентацыях кніг таксама з'яўляецца вельмі шмат аматараў нашай мінуўшчыны. Я кажу толькі пра сябе, а ёсць і другія даследчыкі і краязнаўцы, якія выдаюць кнігі і робяць іншыя праекты ў галіне беларускай гісторыі. І ў іх таксама аншлагі! Хаця насамрэч гэтым павінна займацца дзяржава. Але калі дзяржаўныя ідэолагі да гэтага не дайшлі, то я лічу, што ім трэба ў гэтай працы дапамагчы. Патлумачыць, што гэта робіцца для Беларусі, а не супраць яе.

– Калі б не "выратавальніцкая" стратэгія Расіі, ці расслабілі б лейцы беларускія ўлады? Пагадзіцеся, што папулярнасць у людзей вышыванкі, інтарэс да кніг Трусава, Мельнікава, Арлова, нацыянальныя стужкі і бел-чырвона-белыя сцяжкі ў салонах аўто абумоўлены таксама і тым, што за гэта нічога не будзе – ні пераследу, ні небяспекі згубіць працу і г.д.

– Безумоўна, палітыка паўплывала на працэс павышэння цікавасці беларускага грамадства да сваёй гісторыі, культуры і мовы. Пасля Крыма, напрыклад, значная частка беларусаў перайшла на беларускую мову. Я таму прыклад (*смяецца*). Але і без палітыкі беларусы з задавальненнем ездзілі ў Мір, Нясвіж, Бабруйск, Гродна, каб убачыць помнікі архітэктуры і даведацца пра тое, што яны не маглі прачытаць у нудных акадэмічных "талмудах". Мне падаецца, што праз гісторыю і культуру можна зрабіць значна больш, чым праз нейкія мітынгі і плошчы.

– Але ці магчыма вяртанне сапраўднай нацыянальнай беларускай гісторыі, калі ёсць "Лінія Сталіна" і афіцыйна замоўчваецца трагедыя ў Курапатах? Калі праводзіцца афіцыйны Дзень вышыванкі, але ўлады не дазваляюць называць вуліцы беларускіх гарадоў імёнамі нацыянальных герояў, суды штрафуюць актывістаў за ўшанаванне памяці паўстанцаў Каліноўскага?

– Па маім меркаванні, гісторыка-культурны комплекс "Лінія Сталіна" – праект зусім не кепскі. На жаль, зараз там шмат ідэалогіі, але пра подзвіг абаронцаў Мінскага ўмацаванага раёна ў 1941 годзе трэба распавядаць. Ці атрымалася гэта – вялікае пытанне. Я, напрыклад, на сваіх экскурсіях па былой савецка-польскай мяжы ля Заслаўя важу экскурсантаў да ДАКаў і бункераў, якія рэальна спрабавалі стрымаць немцаў у чэрвені 1941 года. На іх бачны сляды ад абстрэлаў. Што тычыцца Курапат, то і ідэолагам, і грамадству трэба тлумачыць, што гэта месца нацыянальнай трагедыі не толькі палякаў, але і беларусаў і ляжыць там цвет беларускай нацыі. Дарэчы, гэтаму працэсу перашкаджае палітызацыя мемарыяльнага комплексу. Між тым не трэба маніпуляваць паняццем "крывавая гэбня", а варта проста расказваць пра людзей, якіх мы страцілі ў 1937–1941 гадах у Курапатах і іншых месцах нацыянальнай памяці.

На мой погляд, не хапае якаснай беларускай гістарычнай дакументалістыкі. Быў праект "Зваротны адлік" на тэлеканале АНТ, але зараз у яго праблемы. Толькі па маіх сцэнарыях у гэтым цыкле зроблена сем фільмаў. І ўсе яны былі з задавальненнем успрыняты не толькі беларускай аўдыторыяй, але і палякамі, расіянамі, украінцамі.

– Як знайсці такі падыход да мінулага, які дазволіць умацаваць нацыянальную ідэнтычнасць і гістарычную памяць і пры гэтым не раскалоць грамадства, не перасварыць народ?

– Усё проста. Не трэба імкнуцца выхопліваць з нашай гісторыі нейкія сюжэты, як гэта рабілі ў СССР. Маўляў, 1941 год – так, а вось 1939 год лепей абыдзем. Калі сказалі "БССР", трэба, каб прагучала і "БНР". Напрыклад, тыя ж Вялікае Княства Літоўскае і Рэч Паспалітая для беларусаў ужо не гучаць як назвы "чужых" дзяржаў. І Касцюшка з Каліноўскім ужо па праве сталі беларускімі нацыянальнымі героямі. Так павінна быць і з БНР, і з героямі Слуцкага збройнага чыну. Беларусы павінны ведаць і савецкі перыяд сваёй гісторыі, але разглядаць яго з беларусацэнтрычных пазіцый. То бок галоўным лейтматывам у гісторыі павінна стаць не "савецкае", а "беларускае". Упэўнены, што так і будзе!

Марыя ЭЙСМАНТ.

ОВАЛЬНЫЙ ЗАЛ

Анна Канопацкая и ее помощники

Сейчас в Палате представителей Национального собрания нет заседаний, кто-то из депутатов ушел в отпуск, некоторые продолжают работать, встречаются с избирателями. Анна Канопацкая, например, на днях провела прием граждан в выделенном ей кабинете в помещении ЖЭС на улице Кижеватова в Минске. Вообще-то встречу должны были проводить только ее помощники, но поскольку у них еще нет удостоверений, депутат во избежание каких-либо недоразумений решила поучаствовать в приеме вместе с ними.

Кто будет помогать Анне Канопацкой в работе?

– С помощниками я определилась, но они пока без «корочек» и поэтому самостоятельно работать не могут, – говорит Анна. – Могу назвать имена трех помощников. Это заместитель председателя Объединенной гражданской партии **Антонина Ковалева,** которая будет отвечать за работу в Палате представителей. Работать на округе будет **Денис Тихоненко,** и также помогать на округе и объединять работу в рамках Правоцентристской коалиции **Виктор Янчуревич.** На добровольной основе ради общего дела предложила свою помощь **Ольга Ковалькова** – активистка от белорусских христианских демократов, она, кстати, на прошедших выборах баллотировалась в депутаты по 103-му Домбровскому избирательному округу в Минске.

– А что дает статус помощника? Есть ли у него какие-то особые права?

– Особых – нет. По закону помощник организует работу с избирателями, помогает в решении организационных, технических, консультационных и других вопросов.

– А зарплата у него есть?

– Есть одна ставка. Это 480 рублей. За эти деньги может работать один помощник или два на полставки – соответственно за 240 рублей. Депутат готовит ходатайство, но с помощником (или двумя) заключает договор исполнительный орган – райисполком. Но в любом случае все пять заявленных депутатом помощников – не важно, добровольно они помогают в работе или на платной основе, – будут иметь удостоверения.

– Зарплата, конечно, не ахти. Может, будете из своего жалованья доплачивать?

– Я решила помогать Детскому дому, для меня это приоритетнее. Пока обговариваем все нюансы, заключаем договор.

– Кстати, зарплата депутата, которую вы озвучили, тоже несколько удивила. Вы сказали, что получили за октябрь чуть больше 1000 рублей, хотя в пятом созыве, судя по декларациям, которые были опубликованы в избирательную кампанию, депутаты зарабатывали по 1700–2000 (17–20 миллионов рублей старыми).

– В "Фэйсбуке" я опубликовала свой первый расчетный листок. Но это была зарплата за неполный месяц, мы приступили к работе официально с 11 октября. Мне было начислено 1058 рублей 67 копеек. Искренне удивила строка в расчетном листе «Премия», сумма – 214 рублей. За что? Тогда я и решила, что часть этих денег буду отдавать на благотворительность – в Детский дом, расположенный в моем округе.

За декабрь было начислено больше – 1858, на руки я получила 1613 рублей.

– На ваш взгляд, это адекватная зарплата депутата Палаты представителей?

– Для депутата, который работает, который несет ответственность за то, что он делает, за происходящее в стране, это немного. Все государственные должности должны оплачиваться достойно, чтобы избежать коррупции… Я не скрываю свою позицию. Наверное, поэтому некоторые депутаты со мной подчеркнуто не здороваются и не разговаривают. Предполагаю, что также это их ответ и на мою политическую платформу, которую я распространила среди депутатского корпуса.

Мария ЭЙСМОНТ.

К СЛОВУ

Лидия Ермошина ответила Анне Канопацкой

Как известно, при Центральной избирательной комиссии работает Межведомственная экспертная рабочая группа, которая до 1 февраля должна представить главе государства свои предложения по изменению избирательного законодательства с учетом рекомендаций миссии БДИПЧ ОБСЕ. Анна Канопацкая обратилась к председателю ЦИК Лидии Ермошиной с просьбой включить ее в эту структуру. На днях депутат получила ответ от Ермошиной.

«Сообщаем, – сказано в письме, – *что состав указанной группы сформирован из представителей компетентных государственных органов, направленных для работы в группе их руководителями. Наибольшее количество представителей в группу направлено и включено в нее от Палаты представителей Национального собрания Республики Беларусь. Депутаты Филиппович и Шевцов, а также представитель правовой службы Орлова. Межведомственная экспертная рабочая группа принимает предложения по совершенствованию избирательного законодательства от всех заинтересованных. При поступлении от вас в Центральную избирательную комиссию таких предложений они будут направлены всем членам группы для изучения»*.

Вчера Анна Канопацкая направила в ЦИК предложения об изменении избирательного законодательства, разработанные экспертной группой, в которую вошли представители почти всех демократических партий и движений. Среди рекомендаций – переход на смешанную, пропорционально-мажоритарную избирательную систему, а также норма о том, что представители каждого кандидата должны быть обязательно включены в состав избирательных комиссий.

Народная Воля
http://www.nv-online.info
24 СТУДЗЕНЯ 2017 г.

КАЛОНКА АЛЕСЯ НЯЎВЕСА

Хоць і зганяюць пугай, працэс ідзе з напругай

У сродках масавай інфармацыі сталі з'яўляцца скаргі педагогаў на тое, што іх прымушаюць уступаць у рэспубліканскае грамадскае аб'яднанне "Белая Русь".

У час, які пакрыўся тленам,
Хацеў стары і малады
Зрабіцца, так бы мовіць,
членам –
Стаць у партыйныя рады.
Але не кожнаму ўручалі
Жаданы вельмі партбілет.
Партыйным быў
любы начальнік
Ці той, хто праўдзіў імпэт
У працы і зімой, і летам,
Паказваў прыклад як мага.
Ды што й казаць:
за партбілетам
Была сапраўдная чарга!
Чаму ж за той
"чырвонай коркай"
Мы станавіліся ў чаргу?
Бо партыя была падпоркай,
І сілу мела, і вагу.
Для кожнага ў "эсэсэсэры",
Як кажуць, былі ўласны крыж:
Ты член – падумай аб кар'еры,
Не член – сядзі ў кутку,
як мыш.
Цяпер прыдумала эліта,
Якая ў нас трымае руль,
Таксама партыю нібыта,
Аднак аўтарытэту – нуль.
Згаданую, як жывелу, пугай
Людзей у гэтую гурму,
Ды папаўняюцца з напругай
Рады "партыйныя". Чаму?
Хоць і пакорлівы занадта
Электарат сучасны наш,
Ды разумее, дзе граната,
Дзе – імітацыя-муляж...

* * *

Не ўзорным быў
пейзаж вясковы,
Як жыў я там дайным-даўно:
Паўсюль "аладкі" ад каровы,
А то і ўкругла ля... но.
І я, хаб потым з правіны
Не насвярліся баццкі,
Імкнуўся не ўступаць у "міны",
Не несці ў хату камячкі.
Але з таго карысці мала:
У хату ўсё-ткі нёс дзярмо.
Яно як бышцам прыстала,
Мяне знаходзяць, само...

Юбілейны зборнік сатырыка

Днямі выйшаў у свет юбілейны, дзясяты зборнік Алеся Няўвеса – **"Была ў свінні, а лужа будзе"**. Вось як сам аўтар тлумачыць гэтую назву:

Пароцю на гуляніцы дзесь
Я чую ад сяброў пытанне:
– Пра што пісацьмеш ты,
Няўвесь,
Калі зламысніцкаў не стане,
Калі не пудрыцьмуць глузды
Чыноўнікі-прыстасаванцы,
Заганы знікнуць назаўжды
І ўсё, як кажуць,
будзе ў глянцы?
Адказваю, што розны брод,
На жаль, не знікне назаўсёды
(А знікне – жыццьму без накут
І з радасцю пісацьму оды).
Дык прыйдзецца да скону дзён
Мне калупацца ў гэтым брудзе,
Бо, як відома ўсім здавён,
Была ў свінні, а лужа будзе...

Як і звычайна, на разумны прычыне новая кніга Алеся Няўвеса мае зусім маленькі наклад – усяго 40 асобнікаў. Купіць яе можна толькі ў мінскай кнігарні "Логінаў" (пр.Незалежнасці, 37а).

ЛІСТ ДА ЧЫТАЧОЎ

Паразумеемся...

Паважаныя прыхільнікі "Народнай Волі"!

Першы раз за дзесяць гадоў працы з пісьмамі я вырашыла звярнуцца да вас. Для мяне і ўсёй рэдакцыі лісты чытачоў – вялікая радасць. Многія з іх трапляюць на старонкі газеты. Некаторыя, як вам здаецца, застаюцца па-за ўвагай рэдакцыі.

*Гэта не зусім так. Па-першае, на апошняй (восьмай старонцы) сказана, што **"ў сувязі з адсутнасцю магчымасці рэдакцыя матэрыялы не рэцэнзуе і не вяртае, права ўступлення ў перапіску пакідае за сабой"**. Але ў любым выпадку кожнае ваша пісьмо прачытана. А калі яго не надрукавалі, то была для гэтага прычына – з-за перагружанасці газета не можа "прагльнуць" усе лісты, некаторыя з іх утрымліваюць дробныя факты, не маюць шырокага грамадскага гучання, альбо змест іх, вастрыня патрабуюць абавязковай дэталёвай праверкі, а ў рэдакцыі няма для гэтага ні сіл, ні часу. Трэба адрозніваць функцыі газеты ад функцый урадавых структур, пракуратуры, судоў, міліцыі і г.д.*

І яшчэ. Бываюць выпадкі, калі рэдакцыя хацела б мець з вамі апаратыўную зваротную сувязь, але, на вялікі жаль, многія з вас, звяртаючыся ў газету і, чакаючы нейкай рады, адказу на хвалюючыя пытанні, чамусьці не пакідаюць для нас свой тэлефон. І як нам быць? Мы вымушаны губляць немала часу, каб праз розныя крыніцы выйсці на сувязь з вамі. Не заўсёды гэта ўдаецца. У трубцы часта чуецца: "Абанент закрыт для справкі". І рабі што хочаш. Горка на душы: мала што няма таго жаданага-чаканага нумару, дык яшчэ і не на роднай мове пра гэта паведамілі.

Ведайце таксама, што ананімныя пісьмы рэдакцыя разглядае вельмі рэдка, у выключных выпадках. Пра гэта мы паведамлялі не адзін раз. Таму просьба: калі Вы з нечым не згодны, то ўсё ж выступайце адкрыта, не хавайцеся за псеўданімам.

Хачу звярнуцца і да тых, хто па-ранейшаму піша нам ад рукі. Пастарайцеся пачытаць перш самі сваё пісьмо. Думаю, не ўсім удасца паспрабаваць з гэтым справіцца. Пашкадуйце ж і нас! Пішыце, калі ласка, разборліва, з палямі, не ляпіце радок на радок. Мы не маем магчымасці траціць цэлы дзень на "расшыфроўку" неакуратна напісаных лістоў.

Канешне, сказанае адносіцца не да ўсіх аўтараў. Але тых, каго гэта тычыцца, прасім паставіцца да нашых заўваг і просьб сур'ёзна.

**Ніна ЛЯВОНЧЫК,
загадчыца рэдакцыі газеты "Народная Воля".**

ПАДЗЕЯ

Анатоль ВЯРЦІНСКІ

6 жніўня 1517 года Францішак Скарына выдаў у чэшскай Празе першую друкаваную беларускую кнігу. Саюз беларускіх пісьменнікаў і Згуртаванне беларусаў свету "Бацькаўшчына" абвясцілі кампанію ў гонар юбілею беларускага кнігадруку пад знакам-азначэннем "Пяцісотгоддзе". Прапаную года, адпаведна значнасці падзеі, сустрэць і адсвяткаваць знамянальную дату.

500 КАМПАНІЯ "ПЯЦІСОТГОДДЗЕ" ПРЭЗЕНТАЦЫЯ НОВАГА ПЕРАКЛАДУ НОВАГА ЗАПАВЕТУ

Пяцісотгоднасць паводле Скарыны

Пяцьсот гадоў. Пяцісотгоддзе...
І тут жа вось такое азначэнне,
такое вось словаўтварэнне,
такі неалагізм – пяцісотгоднасць.
Міжволі аддаеш належнае
дасціпным аўтарам яго.
Тым болей што прамоўлена яно
не дзеля слоўца гучнага, прыгожага,
а з вельмі важкай для таго падставаю,
з нагоды, вартай памятнай увагі.
Размова ідзе пра слаўны юбілей,
пра тое, як і якім чынам
з'явілася калісь на белы свет,
узнікла, кніга беларуская,
надрукаваная самім жа беларусам
на нашай беларускай мове.
Адметны, лёсавызначальны момант,
шчаслівы выпадак ў гісторыі народа.
(Ці многа ў ёй выпадкаў шчасліва,
спрыяльных моментаў ў яго гісторыі?)
Не ўсё мы ведаем пра першадрукара.
Навет не ведаем дакладных звестак
пра час яго нараджэння і смерці,
пра месца, дзе ягоная магіла.
Гісторыкі выказваюць здагадку,
што ён, апроч біблейскіх тэкстаў,
перакладаў і сам пісаў, напэўна,
як большасць еўрапейскіх гуманістаў,
і творы свецкія, надзённыя трактаты,
але яны пакуль не адшуканы.
Падобна, што і іншыя старонкі
яго ненавымачнай біяграфіі
не высветлены канчаткова.
Але ж затое ўсё, што ведаем,
пра што гавораць нам архівы
дзе красамоўна сведчаць дакументы,
не можа ўжо не выклікаць
удзячнасці, пашаны, захаплення.
Здавалася б, зусім на-іншаму
мог склаксціся ягоны жыццяпіс.
Здавалася б, ён, "сын Скарынін",
сын месціча-купца "із града Полоцька",
стане купцом такім жа ўдачлівым,
як яго бацька й брат яго старэйшы.
Дык не – да вяды пацягнуўся,
да кніжнай мудрасці і да навукі,
да гэтых самых "седмі наук вызволеных",
інакш – да сямі навук свабодных.
Стаў бакалаўрам філасофіі.
Яшчэ адну вучоную ступень
абараніў ён паспяхова
у Падуанскім біскупскім палацы
і атрымоўвае з тая хвалою
там "знакі годнасці ў мастацтве медыцыны".
(Так сведчыць адпаведны дакумент.
Падкрэсліт азначэнне "годнасць".)
Адзін універсітэт, другі...
Навук свабодных доктар
і "доктар лекарскіх навук".
Здавалася б, Францыск, Скарынін сын,
будзь сваім лёсам задаволены,
забудзь свае купецкае паходжанне,
служы навукам, хай і схаластычнай.
Але ж і гэтае яшчэ не ўсё,
яшчэ вунь як складаўся лёс ягоны,
збылася ягоная кар'ера.
Нядаўні месціч полацкі, ён быў
сакратаром у караля адного,
батанікам ў другога караля,
памочнікам і лекарам у біскупа.
Відомы факт: уладны прускі герцаг,
захоплены яго адметнаю асобаю –
"выдатным і шматвопытным надзвычайна
вучоным, доктарам Скарынай з Полацка",
запрашае яго у сваю світу –
"падданым і слугою верным".
Дзі ён – такая факт відомы –
з ягонага пачуццём уласнай годнасці
адмовіўся рашуча быць прыдворным,
прыслужваць, хай і ў ганаровай світе.
Ён бачыў сэнс жыцця у іншым,
ён іншую шукаў дарогу,
і выбраў сабе ў жаксці кумір
ён немца іншага, што звацца Гутэнбергам.
Так, выназходства Гутэнберга –
"цісненне", кнігадрукаванне,
Уражвала яго найболей,
як падарожнічаў ён па Еўропе.
Яно і вырашыла справу.
Ён стаўся нашым першадрукаром.
Праўда, можа ўзнікаць пытанне,
чаму усё ж "свяшчэнныя пісанне"
стаў друкаваць па-беларуску.
Бо ён жа ведаў мовы шмат,
класічныя, мёртвыя і жывыя,
на тыя выправіць Біблію мог.
Па сутнасці, быў аўтарам шматмоўным.
Здавалася б... Ды тым не менш
ён заставаўся верным мове
сваёй радзімы, бацькаўшчыны роднай.
Невыпадкова прызнаваўся,
што першыу надрукаваў "Псалтыр" –
"К пожитку люда посполитого –
на мове роднай з той найперш прычыны,
што з ёю "міласцівы Божа
яго на белы свет пусціў".
Як абаранялі першадрукар,
казаў: "Не многім учителем бываці,
но умети язык свой справоваті".
І ўжо сам факт, што кніга з кнігаў Біблія
выходзіла на беларускай мове,
не зрушыў і ставіў не побач
з такімі мовамі класічнымі,
як грэцкая, лацінская, яўрэйская.
А ўвогуле ніякая зразумець
яго адносіны да роднай мовы
як Богам дадзенай, духоўнае каштоўнасці,
калі прыняць да ведама дзве моманты –
гумана-рэнесансны светапогляд
(быў сведкаю эпохі Адраджэння)
і пачуццё патрыятызму,
якое стаіўй ён выйшаў
за іншыя ўсе нашыя пачуцці.
"Вялікай ласкаю", згадаем,
назваў Францыск любоў да "того места
игде зродился и ускормлены
суть по бозе".
Ён меў падставу гэтак напісаць,
бо спасыляўся на ўласны досвед,
сам памятаў, з якога роду-племя.
Пра што гавораць хоць бы гэты прыклад.
Ён бачыў мноства гарадоў.
Славутасцямі іх ён захапляўся.
Ён любаваўся прыгажосцю іх...
Здавалася б, як бышам... Але не.
Не падпаваўся ён спакусе.
Найлепшым заставаўся для яго,
жыў у яго душы і памяці
той горад, нарадзіўся дзе і рос.
Падпічана, што у сваіх прадмовах
Ён згадвае з адметным пачуццём
нязменна град свой родны Полацк
не менш за... пяцьдзясят разоў.
Ды вернемся да знамянальнай даты.
Быў год той тысяча пяцьсот сямнаццаты,
а дзень быў шосты жніўня месяца.
Вялікі, светлы летні дзень.
І да таго яшчэ – што сімвалічна –
дзень Спаса, дзень Перамянення Госпада,
Хрыстовага ўзнясення на нябёсы.
Такі вось менавіта дзень
стаў днём з'яўлення першай кнігі
на тагачаснай беларускай мове,
паклаў пачатак нашаму друкарству.
Пяцьсот гадоў. Пяцісотгоддзе.
Пяцісотгоднасць. Годнасць, гонар,
самапавага і самасвядомасць,
памкненне быць самімі, быць сабою,
быць, звацца годна беларусамі,
быць нацыяй сапраўднай, годнай...
Першадрукар Скарына не заўсёды
знакам прыбываў надавал значэнне,
мог абыходзіцца без гэтых кропак, коскаў.
Ды тут я мушу ставіць кропку.
(Тым больш што не скарыназнаўца.)
Дадам толькі у якасці пастскрыптума
пра факт, згадаўся што спантанна.
Падчас нядаўняй прэзентацыі,
што мела месца ў тым жа Полацку
і звоў-такі была прысвечана
выданню новага таго ж "Псалтыра"
у перакладзе Аляксандра Надсана,
было адзначана: шрыфт для выдання
распрацаваў Антон, унук Янкі Брыля,
паводле кніг-шрыфтоў Скарыны.

Снежань 2016-га – студзень 2017 г.

ВЗГЛЯД УЧЕНОГО

Какие леса нам нужны...

40 процентов территории Беларуси – это леса. В основном сосновые, но немало еловых, дубовых, березовых, осиновых, черноольховых и сероольховых.

Если исходить из государственных и национальных интересов, то не может не беспокоить то, что породный состав лесов меняется не в пользу самых продуктивных видов. В 1978 году сосновые массивы занимали 59 процентов, теперь – 51 процент. Для сравнения: в Польше сосновые древостои занимают 69 процентов от общей массы. У них береза произрастает на площадях, составляющих 6 процентов от всех, у нас деревья этой породы занимают 23 процента.

Почему я привел эти цифры? От породного состава лесов зависит их продуктивность. Сосновый древостой имеет, например, оценку 100, еловый – 89, дубовый – 73, черноольховый – 28, березовый – 24 и осиновый – только 7 баллов. То есть в одинаковых условиях произрастания продуктивность сосновых боров в 14 раз выше, чем осиновых деревьев.

Еще в конце XIX века, то есть около 150 лет назад, знаменитый лесовод К.Ф.Тюрмер отметил, что березовые и осиновые низкостебельные леса всегда будут позорным клеймом неряшливого ведения лесного хозяйства. Выходит, что за истекшее время мы так и не научились выращивать наиболее продуктивные леса.

Опять обратимся к научным исследованиям. Расширяя не сосновые массивы, а еловые, мы уменьшаем продуктивность лесов на 21 процент. При создании березового древостоя потери еще более значительные: продуктивность уменьшается на 77 процентов.

В Беларуси ежегодно саженцы появляются на площади около 40 тысяч гектаров, из которых около трети приходится на ель. Оправданна ли такая практика? Нет. Беларусь является зоной рискового выращивания этой породы деревьев. Массовое усыхание ельников наблюдалось после засух 1992 и 1994 годов. В результате исследований была принята ошибочная концепция: мол, усыхание еловых древостоев обусловлено размножением короедов. Не было учтено то, что короеды являются вторичными вредителями. Они поражают только ослабленные деревья. Для борьбы с короедом стали применять феромонные ловушки, на что безуспешно были затрачены значительные средства.

Первопричиной усыхания ельников является недостаток влаги в почве. При этом не имеет значения, заселился короед или нет.

В связи с повышением средней температуры на планете увеличится количество засух. Данное обстоятельство необходимо учитывать при подборе породного состава лесных культур.

Считаю нецелесообразным расширять площади также под мягколиственными породами (березой, осиной, ольхой и другими). Затраты на их выращивание превышают стоимость полученной продукции, то есть являются убыточными.

Как ученый, хочу обратить внимание лесоводов еще на некоторые нюансы. Для посадки саженцев или посева семенами готовятся борозды с помощью плуга ПКЛ-70. При этом корневая система растений развивается преимущественно в сторону межбороздных пространств, в одной плоскости, что снижает ветроустойчивость деревьев. Кроме того, в благоприятных условиях формируются, как правило, сложные многоярусные насаждения. Вырубки из-под них – это сплошные пни, из-за чего применение плуга ПКЛ-70 и лесопосадочных машин становится невозможным.

Лесному хозяйству крайне необходимо орудие, взрыхляющее почву на глубину около 15 сантиметров с шириной полосы хотя бы один метр с одновременным уничтожением пней. Такая обработка позволит использовать лесопосадочные машины и сеялки.

Из-за наличия пней на вырубках посадка саженцев производится вручную мечом Колесова, который предложен еще во второй половине XIX века. Существенный недостаток такой посадки – загиб корней. При посадке лесопосадочными машинами корневая система сеянцев оказывается во взрыхленной сошником полосе почвогрунта, что способствует приживаемости растений, их росту и развитию. Кроме того, при механизированной посадке исключается загиб корней, при котором стержневой корень не восстанавливается, что снижает в дальнейшем ветроустойчивость древостоев. При загибе корневая система сеянцев оказывается помещенной в поверхностном слое почвы, который подвергается наибольшему иссушению. Недостаток влаги в летний период вызывает усыхание саженцев.

Итак, в последнее время площадь наиболее продуктивных сосновых лесов в Беларуси сокращается, зато довольно значительная площадь отводится для еловых культур и наблюдается увеличение доли в общем фонде так называемых понизобереэовых лесов. Из этого следует, что требуется коренное изменение стратегии лесовыращивания.

**Аркадий РУСАЛЕНКО,
доктор биологических наук, профессор.**

З ПІСЬМА

Калі ў турмы кідаюць прафесараў...

Прачытала трапны афарызм чытача з Ліды: "Калі ў турмы кідаюць прафесараў, то да ўлады прыйшлі дзевачкі". Я не ведаю, як вучыліся тыя, хто сёння ў руля краіны, але падобна на тое, што гэтыя слова тычацца многіх з іх. Глядзіце, хто ў нас апынуўся за кратамі ў апошні два дзесяцігоддзі. Рэктар Гомельскага медыцынскага ўніверсітэта, прафесар Ю.Бандажэўскі, чые погляды на праблему чарнобыльскай радыяцыі не сышліся з "лініяй партыі". Рэктар Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, прафесар А.Казулін, у якога быў намер змяніць аўтарытарызм на дэмакратыю.

А колькі проста разумных людзей пабывалі волі пры ўладзе А.Лукашэнкі! За што, скажыце, сядзеў у турме, на мой погляд, лепшы прэм'ер-міністр М.Чыгір?! За тое, што адмовіўся ўдзельнічаць у рэферэндуме, на разгляд якога выносіліся антыканстытуцыйныя пытанні. А ці ж не звілі са свету турэмныя нары М.Марыніча толькі за тое, што ён хацеў балатавацца на пасаду прэзідэнта Рэспублікі Беларусь? А памятаеце, як травілі адзіного з самых прафесіянальных фінансістаў, прафесара С.Багданкевіча?

Можна назваць імяны іншых таленавітых асоб, якім зламала лёс існуючая ўлада. Як кажуць, размаху агалобяў вялікага розуму не трэба. Але ж і бывае без іх. І не будзе, шкада – у тысячу разоў больш.

Валянціна СОБАЛЕВА, былая настаўніца.

Гомель.

Народная Воля
http://www.nv-online.info
24 СТУДЗЕНЯ 2017 г.

КОРОТКО

Блокировка

Группа американских сенаторов, состоящая как из представителей Демократической партии, так и из республиканцев, намерена представить законопроект, который заблокирует президенту Дональду Трампу возможность снять санкции против России.

В Китае рекордный рост рождаемости

В 2016 году в Китае родились 17,86 млн человек, заявил представитель Государственного комитета по делам здравоохранения и планового деторождения **Ян Вэньчжуан**. Это самый высокий уровень рождаемости с 2000 года.

Задержан обвиняемый в краже ведра золота

В Эквадоре задержали мужчину, обвиняемого в краже из бронированной инкассаторской машины в Нью-Йорке контейнера с золотом весом в 36 килограммов. Стоимость содержимого этого контейнера оценивается в 1,6 миллиона долларов.

Кража произошла 29 сентября минувшего года в одном из самых загруженных районов Манхэттена Мидтаун. На кадрах видно, что инкассаторская машина в некоторое время была оставлена без присмотра, и преступнику понадобилось всего 20 секунд, чтобы проверить дело.

Не бросит французов "перед лицом России Путина"

Бывший премьер-министр Франции Мануэль Вальс, который вышел во второй тур праймериз правящей Социалистической партии, заявил, что собирается продолжать борьбу, чтобы защитить страну от угроз, исходящих от правых, а также от США и России.

Бывший президент Гамбии перед отъездом из страны забрал все деньги из госказны

Соратники нового президента Адамы Бэрроу утверждают, что казна практически пуста. Ранее в среду, бывший президент Яйя Джамме увез из Гамбии более 11,4 миллиона долларов, а также предметы роскоши и автомобили. Сейчас бывший глава государства находится в Экваториальной Гвинее.

УМНЫЕ МЫСЛИ

Папа Римский предупреждает...

Папа Франциск предупредил об опасности популизма в политике, а также об опасности того, что политические кризисы могут привести к возникновению диктатур, наподобие гитлеровской.

Папа сделал этот комментарий в интервью испанской газете El País после инаугурации Дональда Трампа. Он добавил, что пока еще рано судить о новом американском президенте, сказав, что «мы посмотрим, что Трамп сделает».

Заявления Дональда Трампа, в которых он называл мексиканцев насильниками и убийцами, равно как и его призывы построить стену вдоль границы с Мексикой, вызвали волну критики в США. На вопрос о том, обеспокоен ли он ростом популизма в Европе и США, Франциск сказал: «Кризис порождает страх, тревогу. По-моему, лучший пример европейского популизма – Германия в 1933 году».

НА СВЯЗИ – ПАРИЖ

Кто будет президентом Франции?

FILLON2017.FR

Бывший министр образования Франции **Бенуа Амон** и бывший премьер-министр страны **Мануэль Вальс** стали лидерами по итогам первого тура праймериз социалистов во Франции.

По предварительным данным, Амон набрал 35,21% голосов, Вальс – 31,56%. На третьем месте – экс-министр экономики **Арно Монтебур**, за которого проголосовали около 18% избирателей.

Лидер социалистов и действующий президент Франции Франсуа Олланд решил не участвовать в предвыборной кампании.

Второй тур предварительных выборов пройдет 29 января, по его итогам будет определен кандидат в президенты Франции от Социалистической партии на выборах 2017 года.

Согласно последним данным соцопросов, ни у одного из потенциальных кандидатов-социалистов нет больших шансов достичь финального раунда президентских выборов.

Как ожидается, на пост президента страны в итоге будет претендовать бывший премьер-министр Франции, консерватор Франсуа Фийон и лидер «Национального фронта» **Марин ле Пен**.

Большинство политологов полагают, что наибольшие шансы на победу у **Фийона**. Среди его предвыборных обещаний – снижение налогов для бизнеса, смягчение трудового законодательства и сокращение числа работников бюджетной сферы.

НАУЧНОЕ ОБОЗРЕНИЕ

Космические Чернобыли

Космос и атом. Эти два понятия ворвались в нашу жизнь в середине 50-х годов XX столетия и что поразительно, сразу нашли друг друга. Именно тогда начали создаваться ракетно-ядерные «щиты» и «мечи». Соблазн занести над головой потенциального противника ядерную дубинку из космоса казался нестерпимым, но, к счастью, отрезвление наступило достаточно быстро и в 1963 году СССР, США и Великобритания подписали договор о запрещении испытания ядерного оружия в атмосфере, под водой и в космическом пространстве (сохранив проведение подземных взрывов). Далее последовал договор между СССР и США об ограничении стратегических наступательных вооружений СНВ-2 от 1979 года, который запрещал вывод ядерного оружия в космос. Кратко вспомним, что предшествовало этим соглашениям.

Операция «Аргус»

Начало использования космического пространства в качестве ядерного испытательного полигона датируется летом 1958 года, когда в обстановке повышенной секретности в США началась подготовка к проведению операции "Аргус". Основной целью являлось изучение влияния поражающих факторов ядерного взрыва, произведенного в условиях космического пространства, на земные радиолокаторы, системы связи и электронную аппаратуру спутников и баллистических ракет.

В качестве места проведения операции была выбрана южная часть Атлантического океана. Для осуществления взрывов в космосе были использованы ядерные заряды типа W-25 мощностью 1,7 килотонны, разработанные для неуправляемой ракеты "Джин" класса "воздух - воздух". Вес самого заряда составлял 98,9 килограмма. Для проведения эксперимента была сформирована флотилия из девяти кораблей 2-го флота США, действовавшая под обозначением совершенно секретной оперативной группы №88.

Первое испытание было проведено 27 августа 1958 года. Ядерный взрыв в космосе "прогремел" на высоте 161 километра и в 1800 километрах юго-западнее юноафриканского порта Кейптаун. Через три дня, 30 августа, второй ядерный взрыв был произведен на высоте 292 километра над точкой земной поверхности с координатами 49,5° ю.ш. и 8,2° з.д. Последний, третий, взрыв в рамках операции "Аргус" "прогремел" 6 сентября на высоте 750 (по другим данным – 467 километров) над точкой земной поверхности 48,5° ю.ш. и 9,7° з.д. Это самый высотный из космических ядерных взрывов за всю недолгую историю таких экспериментов.

Немаловажная деталь, о которой вспоминают не столь часто. Все взрывы в рамках операции "Аргус" являлись лишь частью проводимых экспериментов. Их сопровождали многочисленные пуски геофизических ракет с измерительной аппаратурой, которые проводились американскими военными из различных районов земного шара непосредственно перед взрывами и спустя некоторое время после них.

Ответ американцам

Мораторий на ядерные испытания, действовавший в 1958–1961 годах, не позволил советской стороне немедленно отреагировать на операцию "Аргус". Но вскоре после того, как он был прерван, Советский Союз провел аналогичные эксперименты. Испытания отечественных ядерных устройств в космосе проходили в рамках операции "К". Основной задачей являлась проверка влияния высотных и космических ядерных взрывов на работу радиоэлектронных средств систем обнаружения ракетного нападения и противоракетной обороны.

Первые эксперименты, именуемые обозначения "К-1" и "К-2", были проведены в течение всего одних суток – 27 октября 1961 года. Оба боеприпаса мощностью 1,2 кт были доставлены к местам взрыва (над центром опытной системы обнаружения ракетного нападения "А" на полигоне Сары-Шаган) баллистическими ракетами Р-12 (8К63), запущенными с полигона Капустин Яр. Первый взрыв был произведен на высоте около 300 километров, а второй – на высоте около 150 километров.

Кардинальным отличием советских экспериментов от американских ядерных взрывов в космосе является то, что они имели четкую направленность – проверка работы собственной системы противоракетной обороны. Проведение операции "К" было продолжено ровно через год – в октябре 1962 года. Тогда было проведено три взрыва, но один из них относится к разряду атмосферных (высотных), так как производился на высоте 80 километров.

Утром 22 октября со стартовой позиции полигона Капустин Яр была запущена баллистическая ракета Р-12, в головной части которой размещался ядерный заряд мощностью 300 кт. Как видим, мощность этого устройства была значительно больше, чем применяли американцы в операции "Аргус" или во время пусков "К-1" и "К-2". Спустя 11 минут на высоте около 300 километров зажглось искусственное Солнце.

Этот взрыв в космосе можно было рассматривать и как демонстрацию советской мощи в условиях бушевавшего в те дни "Карибского кризиса". Вообще-то, это было весьма рискованное мероприятие с трудно прогнозируемыми последствиями – у военного руководства СССР и США нервы были на пределе.

Четвертый ядерный взрыв в рамках операции "К" был проведен 28 октября 1962 года. По сценарию этот эксперимент совпадал с предыдущим, с той разницей, что "девятка" должна была сгореться с опытной наземной пусковой установки №5. Старт Р-12 с ядерной боеголовкой произошел с полигона Капустин Яр. А спустя 11 минут на высоте 150 километров была проведена детонация ядерного устройства. Система "А" отработала без замечаний.

Взрывом 28 октября завершилась не только история советских ядерных испытаний в космосе, но и эпоха использования околоземного пространства как полигона для испытания этого смертоносного вооружения.

Последний взрыв в космосе

Следует рассказать еще о двух американских ядерных экспериментах в космосе. Даты их проведения лежат в интервале между первой и второй фазами операции "К". Одно из этих испытаний состоялось летом 1962 года. В рамках операции "Фишбоул" предполагалось провести взрыв ядерного заряда W-49 мощностью 1,4 Мт на высоте около 400 километров. Этот эксперимент был аварийным – на 59-й секунде полета произошло отключение двигателя ракеты. Офицер, отвечающий за безопасность полета, через шесть секунд отправил на борт команду, которая привела в действие механизм ликвидации. На высоте 10-11 километров ракета была взорвана. Заряд взрывчатого вещества разрушил боеголовку без приведения в действие ядерного устройства. Часть обломков упала поверх на атолл Джонстон, другая часть – на расположенный неподалеку атолл Сэнд. Авария привела к небольшому радиоактивному заражению местности.

Эксперимент повторили 9 июля того же года. На этот раз все прошло успешно. Взрыв вызвал просто потрясающее – ядерное зарево было видно на острове Уэйк на расстоянии 2200 километров, на атолле Кваджалейн (2600 километров) и даже в Новой Зеландии, в 7000 километрах к югу от Джонстона! Последствия загрязнения атмосферы были заметны в течение нескольких лет.

И, наконец, последний ядерный взрыв в космосе был проведен 20 октября 1962 года. В документах Министерства обороны США это испытание проходило под кодовым наименованием "Чикмэйт". Взрыв произошел на высоте 147 километров над поверхностью Земли в 69 километрах от атолла Джонстон. Всего было проведено девять взрывов: американцы взорвали пять ядерных зарядов, Советский Союз – четыре заряда. Другие ядерные державы, на наше счастье, не подержали начавшуюся было ядерную гонку в космосе. И в будущем, будем надеяться, такого не случится.

Чем опасны искусственные спутники Земли

Что же может сейчас представлять ядерную или радиационную опасность, находясь в космосе как искусственные спутники Земли? Это прежде всего атомные силовые установки для электроснабжения космических объектов.

Относительно ядерного оружия, то здесь, как ни парадоксально, все выглядит достаточно стабильно и предсказуемо – его вывод и испытания в космическом пространстве категорически запрещены международными договорами, и в обозримом будущем не видно стран, которые пойдут на нарушение этих соглашений. В случае с ядерными реакторами на борту космических объектов все обстоит намного сложнее.

Противостояние двух сверхдержав – СССР и США – в разгар холодной войны привело к созданию национальных систем наблюдения и разведки, размещенных в космосе. И если «спутники-шпионы», предназначенные для фото- и телесъемки, потребляли сравнительно мало электроэнергии, для их успешной работы вполне хватало солнечных батарей и аккумуляторов, то для активных спутников-радиолокаторов, обнаруживающих цели на Земле в любую погоду и время суток, требовались мощные долговременные силовые установки. Наиболее подходящими для этих целей посчитали использование ядерные энергетические генераторы.

Космическая эра для советских атомщиков началась с появления в начале 60-х годов прошлого века бортового ядерного электрогенератора «Ромашка» – источника энергопитания космических летательных аппаратов. Первый спутник «Космос-367» с энергетической установкой БЭС-5 (сер. №31) на борту был выведен в космос 3 октября 1970 года. Реактор проработал всего 110 минут, после чего его отделили и увели на так называемую «орбиту захоронения» (на высоту, где тормозящее влияние атмосферы ничтожно) по причине повышения температуры 1-го контура реактора выше предельно допустимой, вызванной расплавлением активной зоны реактора. От серьезных последствий спасла надежная работа двигательной установки самого космического аппарата.

В дальнейшем такие работы были связаны с созданием спутниковой системы морской космической разведки и целеуказания «Легенда», предназначенной для обнаружения кораблей вероятного противника и выдачи данных для применения по ним советским флотом крылатых ракет.

Спутники радиолокационной разведки запускались с космодрома Байконур ракетами-носителями «Циклон-2» на близкую орбиту высотой порядка 280 км. На такой высоте для спутникового радиолокатора создавались наиболее благоприятные условия работы, однако продолжительность активного существования самого спутника была невелика – сказывалась близость атмосферы. Во избежание падения на Землю ядерного реактора после завершения спутником его миссии атомная энергетическая установка от него отделялась и забрасывалась на «орбиту захоронения» высотой в 1000 км.

Однако в истории успешной в целом эксплуатации системы «Легенда» был весьма опасный случай, когда запущенный 18 сентября 1977 года 4300-килограммовый спутник серии УС-А (псевдоним «Космос-954») вышел из-под контроля и упал на Землю (вернее упали его крупные обломки). Произошло это 24 января 1978 года, причем радиоактивный космический мусор оказался разбросанным на северо-западе Канады на площади в несколько тысяч квадратных километров. Разгорелся международный скандал, и к затратам СССР на гонку вооружений прибавилась еще и выплата Канаде трех миллионов долларов в качестве компенсации ее издержек при проведении операции по сбору этих обломков и дезактивации местности.

Хронология ЧП

Впрочем, справедливости ради, историческое первенство в космических ядерных авариях принадлежит не СССР, а США. Для полноты картины приведем хронологию всех ЧП со спутниками, снабженными ядерными энергетическими установками:

21 апреля 1964 г. – неудачей завершилась попытка запуска американского навигационного спутника «Транзит-5В» с ядерной энергетической установкой SNAP-9A на борту. Находившиеся в ней 950 граммов плутония-238 рассеялись в земной атмосфере.

18 мая 1968 г. – на участке выведения потерпела катастрофу американская ракета-носитель «Тор-Аджена-Д», которая должна была вывести на орбиту метеорологический спутник «Нимбус-В» с ядерной энергетической установкой SNAP-19B2 на борту. К счастью, конструкция аппарата оказалась весьма прочной, он выдержал все перипетии полета и не разрушился. Его потом выловил американский Военно-Морской флот. Радиоактивного заражения окружающей среды не произошло.

25 апреля 1973 г. – неудачей завершился запуск очередного советского разведывательного спутника серии «Циклон» с ядерной энергетической установкой на борту – вследствие выхода из строя двигателя дорагона, аппарат не был выведен на расчетную орбиту, и ядерная энергетическая установка с глубоко подкритичным реактором упала в Тихий океан.

12 декабря 1975 г. – сразу после выхода на орбиту вышла из строя система ориентации советского разведывательного спутника «Космос-785» с ядерной энергетической установкой на борту. Началось хаотичное вращение аппарата, что грозило его падением на Землю. Активная зона реактора была срочно отделена и переведена на «орбиту захоронения», где и находится в настоящее время.

24 января 1978 г. – в северо-западных районах Канады упал советский разведывательный спутник «Космос-954» с ядерной энергетической установкой на борту. При прохождении плотных слоев земной атмосферы произошло разрушение спутника и поверхности Земли достигли лишь его фрагменты.

28 апреля 1981 г. – на советском разведывательном спутнике «Космос-1266» с ядерной энергетической установкой на борту зафиксирован выход из строя бортового оборудования. В экстренном порядке было произведено отделение реакторного отсека, после чего его «забросили» на «орбиту захоронения».

7 февраля 1983 г. – в пустынных районах Южной Атлантики упал советский разведывательный спутник «Космос-1402» с ядерной энергетической установкой на борту. Конструктивные доработки после предыдущей аварии позволили отделить активную зону от термостойкого корпуса реактора и предотвратить компактное падение обломков. Тем не менее было зафиксировано незначительное повышение естественного радиационного фона.

Апрель 1988 г. – вышел из-под контроля советский разведывательный спутник «Космос-1900» с ядерной энергетической установкой на борту. Космический аппарат медленно терял высоту, постепенно приближаясь к Земле. К контролю за положением спутника были привлечены службы контроля космического пространства США. Только 30 сентября, за несколько дней до входа в плотные слои атмосферы, включилась защитная система, и «Космос-1900» был уведен на безопасную стационарную орбиту.

Нас могут услышать и понять

Сколько ядерных и радиоактивных материалов находится сейчас над нашими головами, точно установить невозможно, но насорили в космосе уже вполне достаточно. После указанных инцидентов были предприняты меры по недопущению падения на Землю крупных узлов ядерных энергетических установок. В случае нештатной ситуации на орбите происходит так называемая «самоликвидация» ядерного блока питания, и мелкие куски полностью сгорают в плотных слоях атмосферы, рассеиваясь в основном над Мировым океаном на площади в десятки тысяч квадратных километров. Это приводит к незначительному увеличению глобального радиационного фона, в тысячи раз меньшему того, что имело место в 30-километровой зоне Чернобыля или в районе расположения японской АЭС в Фукусиме.

В настоящее время не существует международной правовой основы, регулирующей мирное использование атомной энергии в космическом пространстве.

В последние годы Беларусь неоднократно выступала с различными инициативами, направленными на улучшение имиджа государства на международной арене. И вот есть уникальный шанс проявить действительно добрую волю и заботу о безопасности мирового сообщества, выступить с предложением о заключении международных соглашений, регламентирующих мирное использование атомной энергии в космическом пространстве. Страна, в полной мере испытавшая на себе последствия радиационной катастрофы, которая является полноправным членом ООН и МАГАТЭ, имеет возможность быть услышанной и понятой.

**Подготовил Юрий ГАВРИЛОВ,
научный обозреватель.**

АЎТАРЫТЭТ

Як я запісвала інтэрв’ю з першым постсавецкім прэзідэнтам Латвіі Гунтысам Улманісам

У Латвіі памочнікі ўсіх пяці былых прэзідэнтаў маюць адзін офіс. І калі трэба запланаваць інтэрв’ю з былым лідарам краіны, яны рэзервіруюць у прэзідэнтуры кабінет для запісу размовы. З памочніцай былога прэзідэнта **Эвай Эйхмане** мы вырашылі, што лепей усё ж запісаць інтэрв’ю ў загарадным доме Гунтыса Улманіса. Эва працуе з ім каля 20 гадоў, падчас дзвюх кадэнцый была ягонай перакладчыцай. Яе пунктуальнасць, прафесіяналізм, добразычлівасць і адданасць уражвалі.

На дзвюх машынах разам з Эвай Эйхмане і здымачнай групай мы накіроўваемся да загараднага дому былога прэзідэнта Латвіі, гэта каля 60 кіламетраў ад Рыгі. Заязджаем у густы хвойны лес, пасля асфальтавай дарогі некалькі кіламетраў едзем грунтовай дарогай. Сапраўды, сціплы былы прэзідэнт, не дамогся нават, каб да яго дому дарогу праклалі, – думаю я, згадаўшы зусім іншыя звычкі беларускіх урадаўцаў.

І вось мы пад’язджаем да маёнтка былога прэзідэнта. Над вялікім драўляным домам лунае чырвона-бел-чырвоны латышскі сцяг. Побач з домам вялікі сад, лазня і штучнае азярцо. На мастках у крэслекачалцы – прэзідэнт Улманіс у сонечных акулярах (быў цёплы летні дзень). Я не магла не сфатаграфаваць, бо гэта фантастычны кадр. І думаю, што вопытны палітык таксама гэта разумеў.

Мае аператары, літоўцы, прыехалі разам са мной з Вільнюса, практычна адразу пасля інтэрв’ю з першым кіраўніком Літвы Вітаўтасам Ландсбергісам. “У Латвіі не маглі знайсці аператараў?”, – жартуе Улманіс і прапаноўвае прайсці ў падрыхтаваную загадзя драўляную альтанку.

Кіраўнік здымачнай групы Лютаўрас Стрымайціс просіць знайсці іншае месца, бо ў альтанцы будзе складана добра выставіць святло. “Вось так усё прэзідэнцкае жыццё, – працягвае жартаваць Улманіс, – кіруеш краінай, прымаеш важныя геапалітычныя рашэнні, а падчас здымак кіруюць табой”.

Свой дом Гунтыс Улманіс пабудаваў у 2000 годзе пасля сыходу з найвышэйшай пасады. Гаспадарчых клопатаў у яго шмат – газон, сад, кветкі – практычна ўсё робіць сам і з вялікім задавальненнем. “Прыязджаюць госці, захапляюцца тут усім, і толькі мой сябар Райманд Паўлс разумее, колькі трэба работы дзеля такой прыгажосці”, – тлумачыць былы прэзідэнт.

Ён адразу ж пытаецца пра Беларусь і кажа, што перакананы ў еўрапейскай будучыні маёй краіны, нягледзячы ні на што.

Прэзідэнт Улманіс – спрактыкаваны суразмоўца, адразу запытаўся, пашыраныя ці кароткія адказы ад яго патрабуюцца. Падышоў да камеры, праверыў, як выстаўлены планы. Я дасылала папярэднія пытанні да гутаркі, і па адказах убачыла падрыхтоўку да размовы.

Такім я зблізку ўбачыла першага постсавецкага прэзідэнта Латвіі Гунтыса Улманіса. А ягоныя адказы на пытанні для праекта Свабоды «Расія і я» прапаную кожнаму чытачу «Народнай Волі».

Ганна СОЎСЬ.

Гунтыс УЛМАНІС:

«Я не згодны, што сёння любая свабода павінна быць абаронена крывёю...»

Гунтыс Улманіс стаў першым прэзідэнтам Латвіі пасля аднаўлення незалежнасці. Ён – унучаты пляменнік прэзідэнта Латвіі Карліса Улманіса (1936–1940), дзяцінства правёў у сібірскай ссылцы.

Двойчы абіраўся прэзідэнтам парламентам краіны – у 1993 і 1996 гадах. Падчас яго прэзідэнцтва (1993–1999) быў уведзены мараторый на смяротнае пакаранне і выведзены расійскія войскі, пададзены заяўкі на ўступленне ў НАТА і Еўрапейскі Саюз, Латвія стала сябрам Савета Еўропы. 78-гадовы Гунтыс Улманіс, адзін з дванаццаці былых кіраўнікоў постсавецкіх дзяржаў, выказвае свае погляды на адносіны з Расіяй Ганне Соўсь (друкуецца са скарачэннямі. – *Рэд.)*.

Ганна Соўсь: – У адным з інтэрв’ю ў статусе кіраўніка дзяржавы Вы казалі, што кожную раніцу прачынаецеся з думкай: «Ці магу я быць прэзідэнтам?» Цяпер вы – былы прэзідэнт, мы знаходзімся ў вашым загарадным доме, у ціхім прыгожым месцы... З якой думкай прачынаецца былы прэзідэнт Улманіс?

Гунтыс Улманіс: – Думкі цяпер зусім іншыя.

Як ні дзіўна, не пра палітыку, не пра прэзідэнтуру. Пра тое, як склалася жыццё, як добра ўсё ж жыць у сваёй любімай краіне, гледзячы на тое, што мы ідзём правільнай дарогай. І не трэба асуджаць часам тыя памылкі, праблемы, якія існуюць, трэба радавацца таму, што ты маеш: свой кавалачак зямлі, домік, добрых сяброў і цудоўную краіну.

– Спадар Улманіс, наш праект называецца «Расія і я». Вы былі ў ссылцы за савецкім часам, падчас вашага прэзідэнцтва былі выведзены расійскія войскі з тэрыторыі Латвіі. Нядаўна, калі быў акупаваны Крым, вы папярэджвалі латвійскіх кіраўнікоў аб тым, што трэба ў любым выпадку гаварыць з расійскімі кіраўнікамі, не трэба абрываць кантакты. Ці не маглі б вы для сябе сфармуляваць, якая яна – ваша Расія, тая Расія, якая блізкая вам?

– Я не хачу звязваць Расію толькі з яе асобнымі кіраўнікамі, няхай гэта будзе Ельцын, Пуцін ці нехта іншы. Расія для мяне – паняцце нашмат шырэйшае і нашмат глыбейшае. І тыя эмоцыі, што выплюхваюцца пасля кожнай падзеі ў адносінах Расіі з іншымі краінамі, асабліва з Латвіяй, вельмі часта з’яўляюцца толькі эмоцыямі або прадметам для далейшых дзеянняў.

Я лічу, мой лёс так склаўся, што я Богам абаронены. Нарадзіўся ў такі час, калі свет мяняўся кожны дзень. Гэта быў 1939 год. А кожныя наступныя гады былі вельмі складанымі, праблемнымі. Першыя 5–6 гадоў – жыццё ў Сібіры... Раней казалі, што Сібір – турма народаў. Я адчуў гэта на сабе.

Пасля гэтага – акупацыя Латвіі, Савецкі Саюз, зноў жыццё было вельмі цяжкім. Пасля Бог падарыў магчымасць аднавіць тое, што было ў 1939 годзе.

Мы здолелі шмат чаго захаваць з 30-х гадоў мінулага стагоддзя: свае погляды на дзяржаўнасць, на дэмакратыю, на тое, што з’яўляецца свабодай жыцця і гэтак далей. Я лічу, што гэта адна з нашых пераваг, што мы захавалі пераемнасць. Не толькі ў тым дачыненні, што я – нашчадак Карліса Улманіса, а ў тым, што кожная латышская сям’я мела добрыя ўспаміны пра сваіх блізкіх сваякоў тых далёкіх 30-х гадоў. Думаю, гэта вельмі важны аргумент.

Наша тэрыторыя заўсёды была звязана з Расіяй у тым ці іншым сэнсе – бліжэй, далей, больш жорстка... Былі вельмі непрыемныя моманты, але талерантнасць латышскага і расійскага народаў (латышскі народ ніколі не ладзіў пагромаў і іншых падобных рэчаў) дазволіла пераадолець тыя велізарныя праблемы, якія стваралі палітыкі.

У сталінскія, хрушчоўскія, брэжнеўскія часы – а гэта былі вельмі жорсткія часы – латышскі і расійскі народы не гублялі сувязі, не гублялі кантактаў....

– Вы згадалі Барыса Ельцына, цесна з ім супрацоўнічалі, калі былі прэзідэнтам? Я, дазвольце, працытую вас: «У маім уяўленні, нягледзячы на шэраг памылковых рашэнняў, Ельцын застаецца нацыянальным героем Расіі. Ён думаў не толькі пра сваю краіну, але і пра яе суседзяў». Пры гэтым, заўважу, Ельцын зрабіў пераемнікам прадстаўніка КДБ Пуціна. Ці можна было цалкам давяраць Ельцыну ў тыя часы і ці можна зараз давяраць Пуціну? У чым асноўная розніца паміж гэтымі двума палітыкамі?

– Любога кіраўніка, у тым ліку і расійскіх кіраўнікоў, трэба ацэньваць у рамках пэўнага часу. Калі быў Ельцын, не мог з’явіцца ў Расіі чалавек з характарам Пуціна. І наадварот. Я не ўяўляю, як мог бы Ельцын сёння кіраваць Расіяй са сваім характарам, але ён быў вельмі тыповым яркім прадстаўніком свайго народа. І ў адрозненне ад іншых расійскіх кіраўнікоў ён любіў і прызнаваў заходнюю культуру і дэмакратыю. Наколькі любіў, судзіць не бяруся, але прызнаваў. Ён ставіўся да кіраўнікоў Заходняй Еўропы і Амерыкі з вялікай павагай. Ён паставіўся з вялікай павагай да балтыйскіх кіраўнікоў, у тым ліку і латвійскіх. Не думаю, што гэта былі толькі эмацыянальныя ўсплёскі. Гэта было ў той час неабходна, таму што мы ўсе былі ідэалістамі, у тым ліку і ў Расіі. І я думаю, што Ельцын бачыў перавагі і яркія колеры дэмакратычнага грамадства. Ён бачыў, але яму было складана гэта звязваць з расійскім грамадствам, якое да гэтага, як мы сёння бачым, не вельмі было гатова. Або будзем казаць так: у Расіі маюцца асаблівыя спецыфічныя погляды на дэмакратычныя працэсы, і яны іх фарміруюць па сваіх прынцыпах. Калі вы кажаце мне, што Ельцын прызначыў супрацоўніка КДБ прэзідэнтам, не думаю, што Ельцын кіраваўся на той момант, кім той працаваў і дзе. Для яго былі важныя іншыя рысы характару. Пуцін усё ж, як бы мы яго ні ацэньвалі ў святле сённяшніх падзей, чалавек моцнага характару. Чалавек, які вырашае і робіць. Гэта павінны зразумець заходнія кіраўнікі, і, зыходзячы з гэтага, павінны размаўляць з Расіяй, каб не атрымаліся страшныя моманты кшталту Крыма або што-небудзь горш.

Санкцыі прыходзяць і сыходзяць, яны, як любыя штрафы, не вечныя. Нават самых страшных злачынцаў з часам выпускаюць на волю. Тое ж самае з санкцыямі, якія сёння заходні свет справядліва ўжывае да Расіі. Але трэба далей думаць пра тое, якім будзе дыялог. Для мяне, напрыклад, незразумела, чаму заходні свет не прадбачыў сітуацыі Крыма...

– Як вы лічыце, зараз, калі фактычна ідзе вайна на ўсходзе Украіны, заходні свет прадбачыць наступны крок Расіі? Мае канцэпцыю, што рабіць з гэтым? Якое слабае месца Захаду?

– Цяжка сказаць. Думаю, што інфармацыйныя, абарончыя службы павінны працаваць мацней. Ваенны патэнцыял... І няма чаго цяпер сціпла паводзіць і казаць, што няма сэнсу выраблясць гарматы, танкі, аўтаматы. Трэба выраблясць, таму што мы сустракаемся з відавочнымі агрэсіўнымі дзеяннямі, якія могуць у адну раніцу нас здзівіць, і не толькі так. Але не толькі бомбы вырашаюць лёсы будучыні – перамовы, дыялогі, сустрэчы, і як бы нам ні хацелася размаўляць з дрэнным чалавекам, без дыялогу, без размоў, без дыскусій, без сустрэч немагчыма…

– Нядаўна вы казалі, што будучыня Латвіі залежыць ад стасункаў Расіі з астатнім светам і ад ролі Латвіі ў гэтым. Нядаўна быў абраны новы прэзідэнт Латвіі. Якую параду вы можаце даць наконт таго, як будаваць адносіны з Расіяй? Якую палітыку праводзіць пры наяўнасці той пагрозы, якая цяпер ёсць?

– Прэзідэнту трэба сустракацца і больш мець дачыненняў з заходнімі кіраўнікамі. Латвія – састаўная частка Еўрасаюза, Еўрасаюз – састаўная частка дэмакратычнага свету. Любому прэзідэнту трэба ў першую чаргу бліжэй пазнаёміцца з сябрамі і вызначыць агульную палітыку. Ён не можа даводзіць, або, не дай Бог, дыктаваць Расіі ўмовы, тыповыя для Латвіі. Ён можа толькі выказваць і абараняць тое, што вылучыў дэмакратычны свет, у першую чаргу Еўропа. Пасля асобных сустрэч з еўрапейскімі лідарамі, мяркую, новы прэзідэнт павінен шукаць шляхі да адкрытага дыялогу з прэзідэнтам Расіі. Я кажу пра свой вопыт. Як выводзілі войскі, былі вельмі складаныя моманты. Тым не менш мы з дапамогай тэлефоннай сувязі здолелі знайсці агульную мову з прэзідэнтам Расіі. Ельцыну не было праблемай патэлефанаваць мне і наадварот. Сёння гэтага няма... Я спадзяюся, новаму прэзідэнту ўдасца вельмі глыбока вывучыць перспектывы заходняга свету і потым весці дыялог, перамовы. Не выключаю, што латвійскі прэзідэнт можа быць вельмі добрым пасярэднікам у размове паміж вялікімі краінамі Еўропы і Расіяй…

– Вы ўзгадалі пра вывад расійскіх войскаў з Латвіі. Можаце сказаць, які быў найлепшы дзень і які найцяжэйшы ў адносінах з прэзідэнтам Расіі?

– Вы зрабілі перадачу з такой ёмістай назвай «Расія і я». Можна было і наадварот. Але ў гэтым кароткім загалоўку – глыбокі сэнс. Склалася так, што ў адносінах з Расіяй светлыя і цёмныя дні былі на працягу майго жыцця. Не толькі за прэзідэнцкія шэсць гадоў, але і за ўсе мае 76 (інтэрв’ю было запісана ў 2015 годзе. – **Рэд.**). Цёмны час быў тады, калі ў быдлячых вагонах нас вывозілі ў Сібір. Светлы час, калі сібіракі нас сустракалі, я б не сказаў, што з любоўю, але па-чалавечы і насуперак забаронам улад вельмі часта ратавалі нас ад галоднай смерці і іншых трагедый. Свабода Латвіі, незалежнасць, дэкларацыі аб суверэннай дзяржаве – гэта самы светлы час. Вывад войскаў – сумны факт, таму што войскі за сабой пакідаюць вельмі доўгі шлейф, і не самы лепшы. Радасць, калі скончылася Другая сусветная вайна, вядома, была з роздумам, а што ж далей... Уступленне ў ЕС, НАТА... Я не ўяўляю, што цяпер было б у балтыйскіх краінах, калі б не было НАТА. З іншага боку, спадзяюся, што ніколі не будзе дзейнічаць пяты параграф НАТА пра вайну, абарону, кровапраліцце. Я не згодны, што сёння любая свабода павінна быць абаронена крывёю. Так, гэта крайняя мера, але сённяшні свет мае велізарныя рэсурсы вырашэння пытанняў іншымі метадамі і спосабамі. Гэта галоўная мэта і сэнс у дыялогу з Расіяй і іншымі краінамі.

– Вы – унучаты пляменнік прэзідэнта Латвіі Карліса Улманіса, які памёр у турэмным шпіталі ў расійскім Краснаводску. Калісьці вяліся перамовы пра тое, каб знайсці яго парэшткі і перавезці ў Латвію, але гэтага не адбылося. Як вы лічыце, чаму? І ці магчыма гэта здзейсніць?

– Гэтаму пытанню я прысвяціў каля 20 гадоў. Парэшткі не перавязуць… Ніколі не кажы ніколі, таму што могуць нейкія цуды адбыцца, але сёння я не бачу падставы, каб яны адбываліся. Мы пабывалі ў пошуках дзесьці ў дваццаці кропках Расіі – Сібіры, Закаўказзі, Краснаводску, Санкт-Пецярбургу, там, дзе былі лагеры. Так, мы знайшлі. Нам здаецца, што ў Краснаводску наш прэзідэнт пабываў не па сваёй волі, і там ён памёр, пра гэта сведчаць некаторыя дакументы, медыцынскія даведкі. У 1980-х гадах у Валгаградзе я быў ва ўдавы лекара, што падпісваў дакументы аб яго смерці. Шмат гутарыў з Ельцыным, Клінтанам і некаторымі еўрапейскімі прэзідэнтамі. Усе яны мне кляліся, што знойдуць абавязкова, а воз і цяпер там. Маю дзве версіі. У ваенны час, 1940-я гады, у страшны час для Еўропы, пахаванне нават такіх людзей, як былы прэзідэнт, было вельмі складаным. Паміралі сотні і тысячы. Былі масавыя пахаванні. У гэтым складанасць пошуку. Мы “раскапалі” прыкладна каля сотні розных масавых і індывідуальных магіл, аднак ніякіх прыкмет не знайшлі.

Другі момант: КДБ мае такую моцную, абароненую, сакрэтную сістэму, каб такія факты не раскрываліся. Застаецца адна надзея, што калі-небудзь дэмакратычны працэс пойдзе яшчэ глыбей у Расіі, і як зорка ў небе з’явіцца вестка пра тое, што дакумент аб смерці і месца магілы Улманіса знойдуцца. Будзем жыць з гэтай думкай.

У Краснаводску помніка няма, і я не лічу гэта патрэбным, таму што для тых людзей гэта чужое імя. Усё ж помнік – гэта святая справа, яго трэба ахоўваць, за ім трэба даглядаць, паважаць гэтае месца. Не трэба прымушаць людзей іншай ментальнасці, нацыянальнасці і іншага жыццёвага вопыту гэта рабіць. Я не думаю, што на чужой зямлі помнік Улманісу што-небудзь дасць. А на латвійскай зямлі – так.

– У 1996 годзе ў інтэрв’ю беларускай газеце «Свободные новости», вы казалі пра тое, што спачатку ўспрымалі Беларусь як развіваючую дэмакратыю з некаторымі праблемамі ...

– Спадзяваліся, спадзяваліся...

– Але пасля таго, як ЗША далі палітычны прытулак двум лідарам Беларускага Народнага Фронту, вы змянілі сваё стаўленне. Як вы ацэньваеце больш чым дваццацігадовае кіраванне Лукашэнкі? Зараз на фоне падзей ва Украіне ён ужо не апошні дыктатар у Еўропе. Беларусь стала пляцоўкай для мірных перамоў у ваенным канфлікце Расіі і Украіны. Як вы ацэньваеце яго ролю ў гісторыі Беларусі? Як вам падаецца, наколькі ён самастойны палітык, ці ўсё ж, нягледзячы на розную рытарыку, ён залежны ад Масквы?

– Ролю прэзідэнта Лукашэнкі ацэняць народы, гісторыя і час. Гэта пакінем вашаму народу. Вядома, усім хочацца, каб Беларусь была часткай Еўропы на самай справе, хоць яна геаграфічна і з’яўляецца неад’емнай часткай. Але па метадах кіраўніцтва, па павазе да дэмакратычных прынцыпаў нам бы вельмі хацелася, каб Беларусь была ў нашай кампаніі, у кампаніі краін Балтыі. Калі казаць на народным узроўні, то ў Беларусі і Латвіі ніколі ніякіх праблем, спрэчак, нянавісці не было і не будзе. Многія беларусы пражываюць у Латвіі, і я ніколі не чуў, каб яны дрэнна гаварылі пра сваё жыццё. Так, беларускі народ абраў шлях з Лукашэнкам, але гэта яго выбар. Я лічу, што маладыя пакаленні павінны самі абдумваць, якім шляхам яны пойдуць далей, якую адукацыю хочуць атрымаць, якое жыццё яны самі бачаць у сваёй краіне. Было б няправільна патрабаваць ад людзей старэйшых пакаленняў пераломваць тое, што ёсць у дзяржаве, наўрад ці яны гэта могуць і наўрад ці хочуць. Але маладое і сярэдняе пакаленне павінны задаваць сабе пытанне: гэта тая краіна, у якой я хачу жыць, ці я хачу штосьці ў ёй мяняць?

Я не прыхільнік таго, што звонку можна памяняць сістэму ў асобнай дзяржаве. Досвед апошніх дзесяцігоддзяў паказвае, што моцны ўплыў знешніх фактараў, як правіла, гібельны. Так што жадаю беларускаму народу, каб яго краіна мацнела, квітнела, развівалася, каб яны любілі сябе і іншых. І я ўпэўнены, што народ знойдзе свой шлях. Праўда, адно пытанне заўсёды будзе выключна важным: узаемаадносіны з Расіяй і расійскім народам. Калі ў нас ёсць гэтыя праблемы... У Беларусі вельмі цесная сувязь з Расіяй, і якая будучыня ў гэтых узаемаадносін?.. Але я хацеў бы беларусаў трошкі папярэдзіць: вучыцеся на досведзе Усходняй Украіны, вучыцеся на досведзе Крыма. Не будзьце блізарукімі і наіўнымі, глядзіце на свае вочы і думайце, куды і як вы ідзяце.

– У Беларусі ў 1995 годзе прайшоў спрэчны рэферэндум, дзякуючы якому расійская мова атрымала статус другой дзяржаўнай, і фактычна за гэтыя гады выцесніла беларускую мову. У свой час ваш нацыянальны геній Яніс Райніс падтрымліваў беларускую мову, удзельнічаў у моўнай канферэнцыі ў 1926 годзе ў Мінску і дапамагаў беларускай дыяспары ў Латвіі. Як вы лічыце, як знайсці аптымальны баланс паміж падтрымкай сваёй нацыянальнай мовы і павагай да іншых моў? І як зрабіць так, каб расійская мова не стала небяспечным фактарам для краіны-суседкі Расіі? Каб не прыйшлі «зялёныя чалавечкі» для таго, каб «абараняць рускамоўных»? Гэта вельмі далікатнае пытанне, для многіх краін актуальнае...

– Яно не столькі далікатнае, колькі патрабуе характару. Першае: якое двухмоўе? Адна краіна – адна мова. У побыце, у сям’і – няма пытанняў. У невялікіх краінах тры-чатыры мовы – гэта нармальная з’ява, і кожны жыхар будзе валодаць імі і мець зносіны на іх. Але мова – гэта такое ж святое, як гімн, сцяг, герб. Маё меркаванне: адзін закон – адна мова ў першую чаргу. Усё астатняе потым пад гэта будуецца і робіцца.

Я не хачу даваць рэкамендацый з нагоды мовы беларускаму народу. Ні ў якім разе. Але для мяне нічога больш святога няма на свеце, чым мая родная мова. Гэта святая святых…

Можа быць, гэта такая маленькая бытавая мая парада: паважай сваю мову не толькі ў законах, паважай сваю мову ў паўсядзённым жыцці, пры сустрэчах з іншымі людзьмі. Я думаю, што гэта павінна прынесці вынік і вечнае жыццё сваёй мове. Беларуская мова – вельмі прыгожая мова, і заслужыла, каб на ёй гаварылі куды шырэй, больш і глыбока.

– За два тэрміны вашага прэзідэнцтва было зроблена вельмі шмат. Былі выведзены расійскія войскі, былі пададзены заяўкі на ўступленне Латвіі ў НАТА і ЕС, адмянілі смяротнае пакаранне, Латвія стала сябрам Савета Еўропы. З усяго станоўчага, што адбылося ў Латвіі, што вы лічыце сваім галоўным дасягненнем за час свайго прэзідэнцтва?

– Самы складаны перыяд у прэзідэнтуры... Прыйшлося ўсё адбудоўваць з нуля, толькі з добрай памяці аб ранейшых гадах. Я лічу, што вельмі паспяхова і прафесійна атрымалася стварыць усе дзяржаўныя структуры, пачынаючы з карпусоў дарадцаў і канчаючы практычнымі дзеяннямі прэзідэнцкай інстытуцыі ва ўсіх пытаннях кіравання дзяржавай. Першыя гады – гэта школа кіравання дзяржавай з нізу да верху. Латвія гэты працэс прайшла вельмі паспяхова і вельмі хутка. Гэта было адным з дасягненняў першых 5–6 гадоў Латвіі, гэта значыць падчас маёй прэзідэнтуры. А ўсё астатняе – гэта цяжкія пытанні з паспяховымі завяршэннямі. Гэта вывад войскаў, гэта грамадзянскія пытанні, моўнае пытанне, уступленне ў розныя інстытуцыі, арганізацыі, амбасады ва ўсім свеце і гэтак далей... Латвія – паспяховая краіна, вельмі паспяховая краіна, гэтым ганаруся, і рады, што мне ўдалося ў першыя гады актыўна ўдзельнічаць у гэтых працэсах, якія Латвія заслужыла.

– Вы былі прэзідэнтам, які не быў уцягнуты ні ў які скандал. Вы сышлі, пакінуўшы ўсе падарункі ў Рыжскім замку, адмовіліся ў свой час ад павышэння зарплаты. Зараз у Латвіі ўжо чатыры былыя прэзідэнты. Нашу перадачу будуць глядзець у многіх краінах, у якіх яшчэ няма былых прэзідэнтаў. Што вы маглі б параіць, чаму добра быць былым прэзідэнтам, якія ёсць перавагі? Аляксандру Лукашэнку, напрыклад?

– На перавагі ніколі не трэба звяртаць увагі. Не чакайце пераваг, будучы прэзідэнтам. Падарункі прэзідэнтам дэмакратычных краін, асабліва такіх, як краіны Балтыі, ніхто асабліва не дорыць. І ніякіх вялікіх падарункаў латвійскія інстытуцыі не атрымлівалі і, думаю, зараз не атрымліваюць.

– А карціна Шышкіна, якую вы пакінулі ў Рыжскім замку?

– Так, але што для прэзідэнта, дапусцім, Расіі ці Амерыкі, карціна Шышкіна? Там іншыя маштабы. Так што тут пра падарункі і гаворкі не можа быць…

– Я нядаўна чытала ў адным з вашых інтэрв’ю, што вы перачытваеце «Доктара Жывага», што шмат чытаеце цяпер. Наколькі актыўныя вы цяпер у грамадскім жыцці? Наколькі запатрабаваны ваш вопыт?

– Кніг шмат чытаю, апрацоўваю свае тры гектары, калі так можна сказаць, не апрацоўваю, а даглядаю. Ламаецца адно, другое, трэцяе. Пад старасць нядрэнна пачаў асвойваць розныя рамёствы, гэта спатрэбіцца ўсім. Спортам займаюся, арганізацыяй спартыўных таварыстваў, як вы ўжо зразумелі. Расчараваўся ў сённяшняй палітыцы, быў абраны зноўку ў парламент, але ўбачыў, што калі ты быў прэзідэнтам, то ўжо дэпутатам лепш не быць. Прэзідэнту дадзена права сваё меркаванне выказваць у вельмі многіх фарматах і не абавязкова займаць канкрэтныя службовыя пасады…

ДЛЯ ВЯСЁЛАЙ КАМПАНІІ

У “Народнай Волі” за 10 студзеня надрукаваны ліст Антаніны Гаўрылкінай з Гродна. Рэдакцыя падтрымала яе прапанову – у тым жа нумары на 7-й старонцы з’явілася спецыяльная рубрыка “Для вясёлай кампаніі”, пад якой будуць змяшчацца тэксты застольных песень беларусаў. Сёння друкуем словы песні “Ручнікі”, якая заўжды прыгожа гучыць у вясёлай кампаніі.

Ручнікі

Словы В.Вярбы
Музыка М.Пятрэнкі

У суботу Янка ехаў ля ракі,
Пад вярбой Алёна мыла ручнікі.
– Пакажы, Алёна, броды земляку, *2 разы*
Дзе тут пераехаць на кані раку.

– Адчапіся, хлопец, едзь абы-куды,
Не муці мне толькі чыстае вады…
У маркоце Янка галавой панік, *2 разы*
Упусціла дзеўка беленькі ручнік.

– Янка, мой саколік, пажамы хутчэй,
Ой, плыве, знікае ручнічок з вачэй!
– Любая Алёна, я вады баюсь, *2 разы*
Пацалуй спачатку, бо я ўтаплюсь.

Супыніўся гнеды пад вярбой густой,
Цалавала Янку Лена над вадой...
Стала ціха-ціха на ўсёй зямлі – *2 разы*
Па рацэ далёка ручнікі плылі…

ЗАКУЛИСЬЕ

Биз-умство храбрых. Новые герои

Интеллектуальный клуб Светланы Алексиевич, который начал свои заседания в конце прошлого года, не первый и не единственный в Минске. Например, есть biz.умство, он проводит свои заседания уже год. Конечно, сказать, что за это время клуб стал очень популярен в Минске, будет преувеличением. Это проект для людей думающих, а их по определению – не масса, biz.умство – элитарные встречи с персонами яркими, но не публичными. Даже журналистам они не всегда дают интервью. А здесь – пожалуйста. В этом его изюминка, главная приманка. Тем более каждый из героев приносит на встречу какую-нибудь очень интересную, с их точки зрения, книгу и вместе с публикой обсуждает ее. Как правило, авторы книг – мятежники духа и возмутители спокойствия – добились ощутимых побед в жизни, и потому их биографии и опыт может быть интересен, а кому-то даже полезен.

За год на площадке бизнес-клуба «Имагуру», где прописался этот проект, выступили известные люди: Поверенный в Делах США в Беларуси Скотт Роланд, основатель и совладелец интернет-портала TUT.by Юрий Зиссер, писатель Виктор Мартинович, ресторатор Вадим Прокопьев, бизнесмены Александр Кнырович, Юрий Лознер, Павел Дайнеко, политик Станислав Шушкевич... И каждый был со своей настольной книгой, особенной для него, с книгой, которая помогла подняться на новый уровень или ворвалась в жизнь с новой идеей.

Новая встреча с биз-умцами состоится 2 февраля. Нас приглашает семейная пара – Надежда Зеленкова и Александр Василевич, сооснователи столичной галереи «Ў». Они принесут с собой бестселлер Ричарда Флориды «Кто твой город? Креативная экономика и выбор места жительства», в которой рассказывается, как сделать выбор, чтобы место жительства соответствовало возрасту, работе, стилю жизни и предпочтениям человека. Любопытный поворот. Обсудим?

Ксения ВЛАДИМИРОВА.

ПРЕЗЕНТАЦИЯ

Маттео Спьяцци снова в Русском театре

Раз талантливый режиссер из Вероны Маттео Спьяцци снова в Минске, значит, нас ждет в театре очередная забойная штучка. Его предыдущая импровизация «Viva comedia» в стиле комедии дель-арте в Национальном академическом драматическом театре им.Горького с успехом идет там с 2014 года и по сей день. А сейчас Спьяцци приступил в нашем театре к репетициям нового спектакля – «Трактирщица» по пьесе Карло Гольдони. А пьесе-то без малого 300 лет.

Поэтому до нас доходят слухи из театрального закулисья, что режиссер не побоялся и изрядно переработал классику: в ней появляются новые персонажи, новые повороты сюжета. Не навредил ли один итальянец другому? Посмотрим. Пока же с абсолютной уверенностью можно сказать одно: это будет динамичный спектакль, полный актерских импровизаций. В общем, итальянское солнце в холодной белорусской воде. В спектакле режиссер снова занимает артистов, с которыми уже работал на предыдущей постановке и в способностях которых к быстрому и яркому перевоплощению уверен: Сергей Чекерес, Вероника Пляшкевич, Олег Коц, Павел Евтушенко, Инна Савенкова.

Валентин КУДРЯВЦЕВ.

ЗВЕЗДНЫЙ СЛЕД

Оксана Волкова блистает в Нью-Йорке

Нашу оперную звезду Оксану Волкову мы услышим в Минске, в родных стенах Большого, кажется, не раньше конца февраля. Потому что сейчас Волкова на гастролях в Нью-Йорке. Солистка Большого театра Республики Беларусь вновь выступает на прославленной сцене Метрополитен-опера.

Наша артистка поет теперь в опере Верди «Риголетто» партию Маддалены. Опера была поставлена в Нью-Йорке четыре года назад. В премьерных спектаклях тогда тоже участвовала О.Волкова, и не могу не вспомнить, что американский критик Энтони Томмазини из такой серьезной газеты, как New York Times, назвал ее в своей статье «блистательное молодое меццо-сопрано».

В январе и феврале нынешнего года в афише Мет стоят еще три спектакля этого очень популярного произведения, «лакомого кусочка Верди», как называют его музыковеды. И во всех трех будет занята наше меццо-сопрано Оксана Волкова. Ее партнеры на этот раз – прославленная российская певица Ольга Перетятько, которая на сегодняшний день всерьез конкурирует с самой Анной Нетребко. А также звезда американской оперной сцены Стивен Костелло и один из самых блистательных баритонов нашего времени серб Желько Лучич. Собственно, это понятно: в Мет середняков не приглашают. И знать, что Оксана Волкова тоже взошла на мировой оперный олимп – большая гордость для нас, ее соотечественников.

И еще пару слов о самой постановке «Риголетто». Режиссер взял на себя смелость и перенес средневековый сюжет оперы по мотивам пьесы Гюго «Король забавляется» в Лас-Вегас 1960-х годов. Кадиллаки, казино, барные стойки, эротические танцы на шесте… По правде говоря, некоторые посчитали, что шедевр Верди превратился в кровавый триллер по-американски, в эдакий брутальный оперный коктейль. Что не мешает, впрочем, этой постановке собирать зал и идти на сцене Мет который год подряд.

Елена МОЛОЧКО.

ПЕЧАЛЬНАЯ ИСТОРИЯ

Сергей НОВИЦКИЙ из Новополоцка живет на улице уже около 20 лет

Когда-то у него была своя квартира и семья. Теперь – только собака по кличке Ника, с которой они каждый день обходят городские мусорные баки и пункты приема вторсырья. Историю своей жизни Сергей Новицкий рассказал «Народной Воле».

Человек с собакой

Бывшего сотрудника завода «Нафтан» я встречаю около подъезда одного из домов. На Сергее две куртки, спортивные штаны и мокрые кроссовки. На лице двухдневная щетина.

Только что Сергей закончил работать: помогал местным дворникам убирать снег, которым завалило городские дворы. На мое приветствие 56-летний мужчина отреагировал не сразу: объяснил потом, что нечасто к нему так обращаются прохожие.

– *Конечно, я не на улице родился,* – соглашается на диалог мой новый знакомый и закуривает сигарету. – *Рос в нормальной семье, учился в Новополоцке. Родители у меня из рабочих были. И работа у меня хорошая была, жена, дети… Дети уже взрослые, внуки есть, но мы не общаемся много лет.*

По профессии Сергей Новицкий – водитель. Работал на автотранспортном предприятии №6, потом 7 лет – в транспортном цехе на «Нафтане». Говорит, что в то время на заводе платили немалые деньги. Сейчас на жизнь мужчина зарабатывает сбором макулатуры, бутылок, промышленного мусора и так далее. Чтобы получить сегодня в пункте приема хотя бы 5–10 рублей, нужно пройти не один километр и сдать несколько сумок разного барахла. Вырученные деньги, как правило, уходят на еду и спиртное.

– *Зимой подрабатываю уборкой снега, летом – копаю и подметаю,* – рассказывает Сергей Новицкий. – *От работы не отказываюсь, когда предлагают. На приемке цены совсем низкие…*

Пункты приема закупают вторсырье у населения действительно по невысоким ценам. В ближайшей точке пластмассу, стекло, пленку и картон можно сдать по цене от 0,25 до 0,7 рубля за килограмм. Сначала, правда, все бутылки нужно помыть, снять металлические закрутки, а макулатуру расфасовать, так как коробки от молочных продуктов и вина не принимают.

– *Делать нечего, поэтому приходится все выполнять,* – объясняет бездомный житель Новополоцка. – *Иной раз не один мусорный контейнер надо облазить, чтобы хоть на пару рублей сдать.*

– Разве там можно что-нибудь ценное найти?

– *Нет, конечно. Бутылки, бумага в основном. Старую одежду люди иногда выбрасывают. Ну, или для собаки что-нибудь.*

За годы бездомной жизни моему собеседнику приходилось ночевать и на улице, и в подвалах. Собака, кстати, так и прибилась, а новополочанин не стал прогонять. Говорит, что вдвоем веселее.

Зима, по словам Сергея Новицкого, самая трудная пора для выживания. На лице у мужчины красные пятна от холода, руки обморожены.

– *В крепкие морозы нелегко,* – говорит Сергей Васильевич. – *Когда минус 30 было, то ночевал у брата, но на улицу все равно выходил – в четырех стенах много не высидишь. Зимних вещей у меня немного, поэтому все, что было, то и надевал. Для нас еще «Красный крест» пункты обогрева открывал. Можно было перекусить и погреться. Вообще, туда время от времени люди обращаются, но я не хочу. Сам удивляюсь: как столько лет на улице и живой еще?!*

Есть у Сергея родной брат, который ездит на заработки в Россию. Иногда бывший водитель заходит к родственнику, но гостеприимством старается не злоупотреблять.

Одиночество и спиртное

Рассказывать о том, почему оказался на улице, Сергей соглашается не сразу. Объясняет, что дело прошлое и нет смысла вспоминать.

– *Скажу, что в такой жизни виноват только я,* – самокритично рассуждает немолодой мужчина. – *Вообще, во всем, что с человеком происходит, только он и виноват.*

По словам моего собеседника, он не смог пережить развод с женой, из-за чего и начались многочисленные неприятности. Тогда же и стал злоупотреблять спиртным, до этого, как признается, лишнего себе не позволял. Когда уходил из семьи, квартиру оставил жене и детям. О том, чтобы встретиться и поговорить с уже взрослыми сыном и дочерью, Сергей Новицкий даже не думает.

– *Я, когда старых знакомых вижу или бывших коллег, на другую сторону улицы перехожу,* – откровенничает Сергей. – *А ты говоришь: с детьми встретиться… Пусть лучше думают, что меня вообще нет. Стыдно, да и о чем говорить…*

Со временем из-за частых выпивок житель Новополоцка лишился нормальной работы. Перебивался случайными заработками, стоял на учете в Центре занятости населения, ездил на уборку урожая в колхоз. А потом и вовсе перестал интересовать работодателей и оказался на улице.

В такой судьбе Сергей Новицкий винит только себя. Признается, что не смог вовремя взять себя в руки, за что и поплатился.

– *Супруга не виновата ни в чем,* – продолжает рассказывать Новицкий. – *Перестали общий язык находить, где-то я неправ был, хотя пытался снова с ней сойтись, но не получилось. А когда один остался, к бутылке и пристрастился. Спиртное только называют вредной привычкой, а на самом деле это настоящий наркотик, который меняет человека. Так вот и со мной получилось…*

Роман ВАСЮКОВИЧ.
Фото автора.

ВЕДАЙ НАШЫХ!

Воднальыжнікі з Наваполацка – лепшыя ў свеце

Міжнародная федэрацыя водных лыж і вейкборда (IWWF) падвяла вынікі спартсменаў мінулага года.

Трое выхаванцаў водналыжнай школы імя Геновых прызнаны лепшымі спартсменамі 2016 года. Аляксей Жарнасек – у класічных водных лыжах, Ганна Стральцова і Мікіта Папакуль – у водных лыжах за электрацягай.

Дарэчы, Ганна ўдастоена звання Спартсмен года сярод жанчын ужо другі раз. У 2016 годзе дзяўчына ўстанавіла новы сусветны рэкорд у скачках з трампліна – 50,4 м, заваявала званне чэмпіёнкі Еўропы ў фігурным катанні і на трампліне, а таксама сярэбраны медаль у шматбор'і.

– Вядома, прыемна атрымліваць такія званні, – сказала «Народнай Волі» наваполацкая вадналыжніца. *– Ты – сярод тых, каго вылучылі. Думаю, многія спартсмены хацелі б атрымаць такое званне.*

Акрамя спорту, скажу, што год таксама прайшоў удала: я закончыла ўніверсітэт. Зараз пачынаецца новы сезон, уваходжу ў форму, бо быў перапынак у трэніроўках. Асноўныя спаборніцтвы ў мяне летам, але працаваць трэба ўжо зараз. Самым галоўным у сезоне стане чэмпіянат свету за катэрам, а таксама чэмпіянат Еўропы за катэрам і электрацягай.

Раман ВАСІЛЬЕЎ.

ШАХМАТЫ

Решательский форум

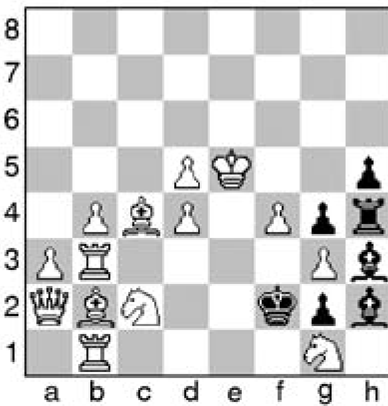
На финише минувшего года в Минске состоялся девятый Кубок «Альбино» по решению шахматных композиций. Как и год назад, соревнование прошло в ранге одного из этапов Кубка мира. В борьбу вступили два международных гроссмейстера, четыре международных мастера, мастер ФИДЕ, чемпионы мира, России, Украины и Беларуси разных лет... В турнире выступали семь россиян, два украинца, а из 11 белорусов восемь в свое время были чемпионами или призерами первенств нашей страны.

Как и в прошлом году, призовую тройку составили россияне. Евгений Викторов победил в Кубке «Альбино» уже в третий раз, а его коллеги стали призерами впервые: второе место у чемпиона России 2016 года Дмитрия Плетнева, третье – у юниора из Волгограда Данилы Павлова. Реноме белорусов поддержали Александр Булавка (4-е место) и Михаил Никитенко (8-е). Кубки в шести номинациях завоевали Анатолий Мукосеев (двухходовки), Александр Булавка (трехходовки), Владимир Аридов (этюды), Евгений Викторов (кооперативные маты), Михаил Никитенко (многоходовки) и Валерий Копыл (обратные маты).

В престижном обществе

Финишировал крупный международный конкурс по составлению задач, посвященный 50-летию ведущего белорусского шахматного композитора Виктора Волчека. В разделе двухходовок соревновались 54 композиции 38 авторов из 13 стран, трехходовки были представлены 43 задачами 34 авторов из 11 стран, многоходовки – 34 задачами 26 авторов из 9 стран. Географический диапазон – от России и Казахстана до США и Аргентины. В престижной компании белорусские авторы сумели завоевать ряд призов, почетных и похвальных отзывов.

Предлагаем для самостоятельного решения задачу Николая Быкова (Барановичский район), отмеченную в этом конкурсе первым почетным отзывом.

Белые: Кре5, Фа2, Лb1, Лb3, Cb2, Cc4, Кc2, Кg1, пп. a3, b4, d4, d5, f4, g3 (14).

Черные: Крf2, Лh4, Ch2, Ch3, пп. g2, g4, h5 (7).

Мат в 2 хода.

Присылайте решения на адрес редакции (220030 г.Минск, ул.Энгельса, 34а) или на электронный адрес: **vadim_ne67@mail.ru.**

Лучшие в Европе

На чемпионате Европы по блицу в столице Эстонии (510 участников) Сергей Жигалко завоевал бронзовую медаль, а в быстрых шахматах был десятым из 550 шахматистов (Валерий Казаковский оказался тут лучшим в категории до 18 лет). На чемпионате мира по быстрым шахматам в Катаре С.Жигалко финишировал 37-м из 106.

Целое созвездие медалей завоевали наши юные шахматисты на чемпионатах Европы от 8 до 18 лет в Сербии: по быстрым шахматам золото у Артема Белявского, Яны Ильючик и Ольги Баделько, серебро – у Вячеслава Зарубицкого, бронза – у Егора Силича. Плюс у Беларуси золото в командном зачете до 14 лет и серебро – до 10 лет; по блицу золото у Ольги Баделько, серебро – у Артема Синявского и Александры Шабан, а по решению задач золото у Артема Синявского, серебро – у Александры Шабан, бронза – у Михаила Никитенко.

Проверьте решения

Задача М.Храмцевича от 1 ноября решается **1.Фс3**.

Ответы на это и ряд предыдущих заданий прислали И.Ананич (Гродно), Р.Костючик (Брест), А.Заренок (Калинковичи), Л.Колодко (Жодино), А.Литвинов (Минск).

Вадим ЖИЛКО.

ШЧЫРАЯ РАЗМОВА

Валерый ІСАЕЎ: «Некаторыя спартсмены ўмеюць па-англійску лічыць толькі да пяці…»

Карэспандэнт "Народнай Волі" пагутарыў з чалавекам, у якога незвычайная прафесія – футбольны агент.

У свой час Валерый ІСАЕЎ займаўся бізнесам і прадстаўляў інтарэсы цэлага шэрагу яркіх футбалістаў – бразільца Рэнана Брэсана, які затым прыняў беларускае грамадзянства, Дзмітрыя Верхаўцова, Станіслава Драгуна... Але сёння яго больш цікавяць маладыя таленты, чым зорныя ігракі.

– Валерый, з чаго пачыналі ў бізнесе?

– Рэстараны ў Віцебску адкрываў, алкаголь прадаваў, вытворчасцю займаўся… Ці паспяховы я быў бізнесмен? Ведаеце, прайсці бізнес-школу 90-х гадоў – гэта ўжо дасягненне. Калі прайшоў і застаўся жывы – можаш лічыць сябе паспяховым.

– Адначасова было захапленне футболам?

– Так ці інакш, але я заўсёды быў пры футболе. Бацька ўсё жыццё гуляў на аматарскім узроўні, я таксама не заставаўся ўбаку, бо займаўся гэтым відам спорту з дзяцінства. А ўжо калі ўцягнуўся ў бізнес, даведаўся, што ёсць такая прафесія, як футбольны агент. Удакладніў, што можна атрымаць ліцэнзію, гэта аказалася не так і складана. І сёння не шкадую. У гэтай рабоце больш свабоды.

– Ці складана атрымаць такую ліцэнзію?

– Зараз, мне падаецца, прасцей, бо раней гэта і больш каштавала, і экзамены трэба было здаваць. А цяпер патрэбна, каб чалавек адпавядаў пэўным крытэрыям: быў несудзімы, з вышэйшай адукацыяй… Так што, па сутнасці, любы можа стаць футбольным агентам. І ў той жа час у Беларусі ўсяго каля дзесяці такіх агентаў. Для параўнання: у Англіі іх каля 700 чалавек.

– Не вельмі ў нас народ імкнецца на такую, як падаецца многім, "грашовую пасаду"…

– Дык жа заробак тут ніхто не гарантуе.

– А я чытаў, што агент атрымлівае 10 працэнтаў ад трансферу футбаліста і столькі ж ад яго заробку.

– На першы погляд і насамрэч усё проста і прыгожа. Маўляў, вось ёсць прафесіянальны футбаліст, які атрымлівае добрыя грошы, ён толькі і чакае, каб заключыць з вамі дамову і аддаваць частку свайго заробку. Ілюзія! Агент – гэта пасярэднік, і, як у любым бізнесе, вам трэба прыкласці вельмі шмат сіл, каб быць у плюсе. Да таго ж, калі падлічваць уласны прыбытак, вельмі важна, у якой краіне ты працуеш. Напрыклад, у той жа Англіі каля 10 ліг, з іх, здаецца, чатыры – прафесіянальныя. У прэм'ер-лізе многія футбалісты атрымліваюць мільёны фунтаў у год, але ёсць і такія, хто мае па 300–400 тысяч фунтаў. А ў нас ва ўсёй каманды "Крумкачы" такі бюджэт на сезон. Вось і лічыце, колькі мае агент у беларускіх рэаліях. Натуральна, і сумы трансфераў нашых ігракоў значна ніжэйшыя. Таму вельмі важна, дзе ты вядзеш сваю дзейнасць – у Беларусі альбо за мяжой.

– Напэўна, у 2005 годзе добра зарабіў Мікалай Шпілеўскі – агент Аляксандра Глеба, калі беларускі футбаліст перайшоў з нямецкага "Штутгарта" ў лонданскі "Арсенал"? Сума трансферу тады склала 15 мільёнаў еўра.

– Агент футбаліста зарабіў грошы сваёй працай. Мікалай Шпілеўскі – прафесіянал найвышэйшага ўзроўню, які зрабіў сябе сам і моцна дапамог Аляксандру ў яго спартыўнай кар'еры. І я ўпэўнены, што калі ў нашых маладых футбалістаў не будзе побач такога памочніка, то яны і не будуць гуляць за мяжой. Там работа агента – кожны дзень знаходзіцца побач са сваім іграком. Каб той на пяты дзень альбо на шосты месяц знаходжання ў замежным клубе не сеў на аўтобус і не вярнуўся дадому. Чалавек павінен адаптавацца ў замежжы, дзе абсалютна іншае жыццё. Па-першае, многія футбалісты элементарна не ведаюць замежнай мовы. У мяне было некалькі выпадкаў, калі везлі ігракоў на гатовыя кантракты ў англійскія, нямецкія і шатландскія клубы. Кіраўніцтва клубаў пыталася пра веданне замежнай мовы футбалістамі, а што ім было адказаць? Тое, што нашы ігракі ўмеюць лічыць па-англійску да пяці? І клубы тады адмовіліся ад паслуг такіх спартсменаў…

Калі ж вяртацца да трансферу Глеба, то гэта была самая буйная здзелка ў гісторыі беларускага футбола. Ды і сам Саша, на мой погляд, самы таленавіты футбаліст на постсавецкай прасторы.

– І такія, як Глеб, не з'яўляюцца штогод…

– Я і працую зараз толькі з маладымі футбалістамі. Трэба шукаць таленты, раскрываць іх. І – "трымаць у руках", таму стараюся зрабіць так, каб мае футбалісты ў пэўным сэнсе былі "рабамі". Бо, калі 17–18-гадовым юнакам дазваляць прымаць рашэнні самім, то яны 100 працэнтаў крокаў зробяць няправільна. Гэта паказвае жыццёвы вопыт. І ў большасці спрэчных сітуацый я на баку клуба, а не футбаліста. Паўтаруся, калі футбаліст сам пачне думаць і прымаць рашэнні, то нічога добрага з гэтага не атрымаецца. Пасля Глеба ў Беларусі з'яўляліся вельмі таленавітыя дзеці (і зараз яны ёсць), але, калі такі агент, як Шпілеўскі, імі не зоймецца, то ў Еўропе яны гуляць не будуць. Бо людзі выхоўваліся ў беларускім грамадстве.

– Як агент і футбаліст знаходзяць адзін аднаго?

– Асабіста я зараз наведваю розныя міжнародныя юнацкія турніры, хаця, шчыра кажучы, у цэнтры маёй увагі хлопцы не з Беларусі, бо ёсць партнёры ў розных краінах. Гляджу матчы вышэйшай і першай ліг, аналізую, хто можа быць запатрабаваны на футбольным рынку. Але часам займаешся футбалістам нават на дабрачыннай аснове, ведаючы, што ён ніколі не зайграе на высокім узроўні. Гэтакая работа для душы.

– Вы самі прапаноўваеце паслугі футбалісту?

– Так, калі ён сам нічога не шукае і нічога не шукаюць яго бацькі. Хаця трэба сказаць, што бацькі для агента – гэта, як кажуць, абцяжарваючыя абставіны. І скажу шчыра: у 90 працэнтах яны проста хочуць зарабіць на сваіх дзецях. Мама будзе табе казаць, што яна ўклала ў сына апошнія грошы, а таму ён заўтра павінен гуляць у іспанскай "Барселоне". Бацькі не набіраюцца цярпення, паўсюль усоўваюць свой нос… А гэта не дапамога хлопцу, а зусім наадварот. Дык выхоўвайце яго дома! Дайце яму базу, каб чалавек быў працавіты і добразычлівы. Вось тады ў яго будзе больш шанцаў праявіць сябе. А сёння многія таты даюць устаноўкі сыну, як яму трэба гуляць на полі. Усе – вялікія спецыялісты.

– Уласныя грошы даводзіцца ўкладваць у гэты футбольны бізнес?

– Безумоўна. Найперш немалыя грошы трэба выдаткоўваць на медыцыну. Бяда футбалістаў – траўмы, а зрабіць нават МРТ у абласным ці раённым цэнтры – гэта праблема. Я не так даўно вазіў хлопца на аперацыю ў Бельгію, ён парваў звязкі. У клубе гэтую траўму наогул не дыягнаставалі, сказалі далей трэніравацца. У паліклініцы паслалі на МРТ, але запісалі ў вялікую чаргу… У Мінску зрабілі МРТ, давялося везці іграка за мяжу. Бо не ўсе бацькі могуць гэта сабе дазволіць. Аперацыя ж у Бельгіі не тры рублі каштуе.

Акрамя таго, калі хлопец яшчэ не гуляе ў камандах вышэйшага класа, атрымлівае таксама няшмат. Натуральна, што пражыць за мізэрную суму практычна немагчыма, а таму даводзіцца дапамагаць. Былі выпадкі, калі я сам выкупляў трансфер іграка, і гэта было памылкай, бо футбаліст сябе не праяўляў у будучым. Таму ў нашай прафесіі свае выдаткі і свае рызыкі.

– Раней вы былі агентам бразільскага футбаліста Рэнана Брэсана, які затым прыняў беларускае грамадзянства…

– Калі Рэнан стаў беларусам па пашпарце, ён пачаў ператварацца ў памяркоўнага беларуса і як спартсмен. Разумееце, Брэсан прыехаў у Беларусь "галодны" да футбола. Я выкупіў яго трансфер, трэнер Анатоль Іванавіч Юрэвіч ацаніў перспектыўнасць футбаліста. Дарэчы, тады ў Беларусь прыехаў не толькі Рэнан, а і яшчэ адзін бразільскі футбаліст. Памятаю, гэта была зіма, мароз… І трэба ж такому здарыцца, што другі бразілец падчас матча ў Віцебску, у якім праглядалі легіянераў, адмарозіў на нагах пальцы. У бальніцу адвезлі, думалі нават, што справа дойдзе да ампутацыі… Усё, чалавек адправіўся дадому!

А Брэсан вельмі хутка адаптаваўся да беларускага ладу жыцця і футбола дзякуючы таму, што ігрок, як я ўжо казаў, быў "галодны" да гульні. Яму трэба было карміць сям'ю, паказаць сябе… Я ж вырашаў яго бытавыя пытанні, уся мая сям'я ведала, што адбываецца ў жыцці футбаліста. Дарэчы, гэта была мая ініцыятыва, каб Брэсан стаў грамадзянінам Беларусі.

– Якая была сума трансферу Рэнана Брэсана?

– Зусім невялікая, у раёне 20 тысяч долараў. Але ж мы бачылі, як ён прагрэсіраваў у БАТЭ! Праўда, як толькі футбаліст патрапіў у зону камфорту, у яго знікла футбольная агрэсія. Мы перасталі супрацоўнічаць, Рэнан, калі з'ехаў у Партугалію, вырашыў, што з усім можа справіцца самастойна.

– Старшыня праўлення БАТЭ Анатоль Капскі неяк сказаў: "Ведаю вельмі мала агентаў, якія на самай справе дапамагаюць футбалісту ўдасканальвацца, даюць яму слушныя парады, выстаўляюць адэкватную ацэнку яго дзеянням. Часцей яны хочуць падабацца ігракам, каб зарабіць больш грошай. Агента непакоіць, колькі ён атрымае ад здзелкі".

– А што дрэннага ў тым, што агент пераследуе свае інтарэсы? Гэта ж яго прафесія. На маёй памяці больш выпадкаў, калі на лёс футбаліста ўплывалі людзі, якія былі далёкія ад агенцкай дзейнасці. Розныя старшыні гарвыканкамаў, бізнесмены… Усе спрабуюць улезці ў гэты ланцужок і зарабіць свае тры капейкі. Але агент у любым выпадку атрымлівае сваю порцыю негатыву. Так, як кажуць, у любой сям'і знойдзецца пачвара, але гэта ў любым відзе дзейнасці.

– Валерый, калі казаць пра беларускі футбол увогуле… Ці ёсць прагрэс?

– На мой погляд, узровень нацыянальнага чэмпіянату ў апошнія два гады знізіўся. То змяняем колькасць каманд у вышэйшай лізе, то дазваляем выступаць там клубам з маленькім бюджэтам. Энтузіязм кіраўніцтва "Іслачы" ці "Крумкачоў" можна толькі вітаць, але гэта – не прафесіянальны футбол, а авантура.

– Заробкі беларускіх футбалістаў апошнім часам моцна знізіліся?

– Істотна. Калі бюджэт клуба складае 400 тысяч долараў, то якія там могуць быць заробкі? Каля 500–600 "зялёных" у месяц. Гэта, напэўна, сярэдні заробак 70 працэнтаў каманд беларускага чэмпіянату.

– А вось на форумах у інтэрнэце некаторыя лічаць, што футбалісты праядаюць народныя грошы…

– Дык і пра агентаў пішуць, што яны нічога не ствараюць, а столькі зарабляюць! Спецыялістаў жа хапае. Так і хочацца ім параіць: падыміце задняе месца з канапы, купляйце буцы і ідзіце зарабляць! Але чаму людзі не кажуць такое пра бізнесменаў, якія таксама нешта зарабляюць і ездзяць на дарагіх машынах? У чым розніца? Толькі ў тым, што футбалісты знаходзяцца ў цэнтры ўвагі людзей. Усе любяць лічыць чужыя грошы…

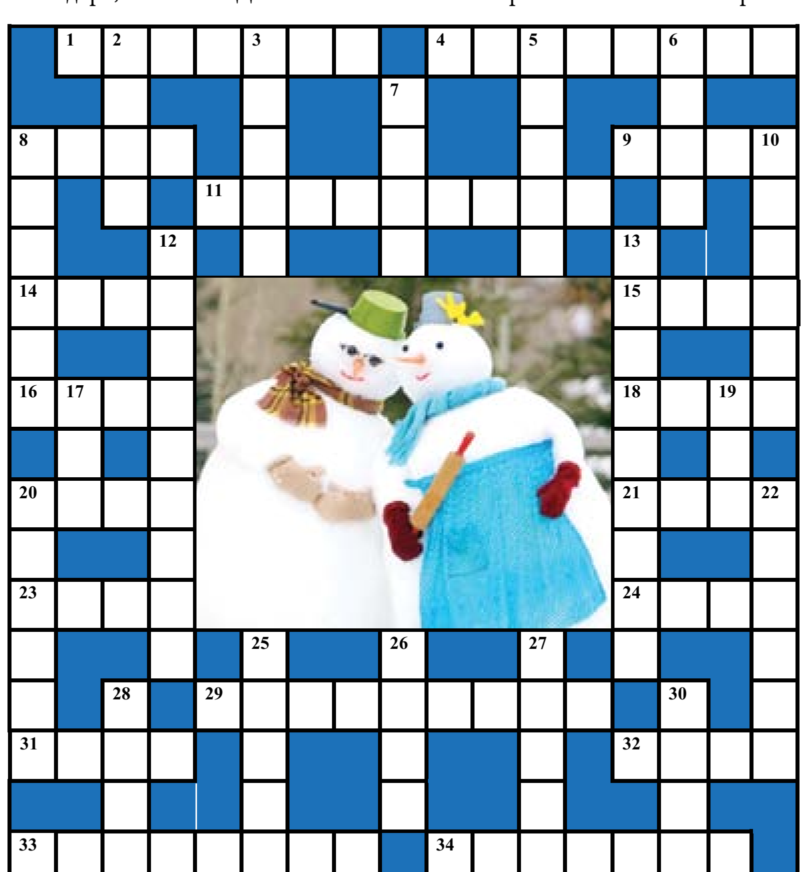
Алесь СІВЫ.

КРЫЖАВАНКА

Студзеньскія перапевы

Па гарызанталі: 1.Святое … – людзям прыгажство (прык.). 4.Пеўня на зарэз нясуць, а ён крычыць "… !" (прык.); год Чырвонага (Агнявога) Пеўня, паводле ўсходнеазіяцкага календара, пачынаецца сёлета 28 студзеня. 8.Дзе … – прыгажуні, там і пеўні малайцы (прык.). 9."… зноў сыпле мяккі снег,//А бель – аж вочы адбірае" – з верша М.Лешчуна "Студзеньскае". 11.Ушанаванне. 14.Нізкарослы конь. 15.Лякарства. 16.Задняя частка рыбалоўнай снасці. 18.Музычны знак у выглядзе дугі над нотамі. 20.Сельскі домік у гарах Швейцарыі. 21.Найноўшыя фасоны ўбораў. 23.Мінерал. 24."І лятуць мае лёгкія … .//Унашуся я ў снежную даль" – з верша М.Багдановіча "Зімовая дарога". 29.Навука аб апрацоўцы сельскагаспадарчых культур. 31.Сімвал хрысціянскага культу. У трэцюю куццю … малявалі на сценах і варотах; лічылася, што ён абараняе ад нячыстай сілы. 32.Улада, права. 33."Вунь па снезе да вёскі, здалёку,//... студзень кіруе наўпрост" – з верша А.Мінкіна "Студзень". 34."Прыехала Каляда на белым кані;//Яе конічак – ясен месячык,//Яе дружачка – ясна …" – з каляднай песні.

Па вертыкалі: 2.Тое, што і біяполе. 3.Невялікі пакаёвы або паляўнічы сабака. 5.Зіма, як …, сваё возьме (прык.). 6.Прастора як распаўсюджвальнік радыёхваль. 7.У чужым баку … па кулаку (прык.). 8. Даўнейшая назва Каляд. 10. … на куццю – ранняя вясна і благое лета (прыкм.). 12.Назва курынага свята, якое адзначалі 15 студзеня; у гэты дзень чысцілі куратнік, акурвалі сцены. 13.Спартсмен – спецыяліст па адным з гарналыжных відаў спорту. 17.Вокліч, які выражае трыумф, захапленне, душэўны ўздым. 19."Дзякуй, добры … стары,//За работу шчырую" – з верша В.Зуёнка "З новымі пяцёркамі". 20.Невялікі кавалак сала. 22. … Паразуха – прысвятак, які адзначалі 12 студзеня; у гэты дзень рэзалі свіней і варылі са свініны вячэру. 25.Сімвал 2017 года. 26."Туманамі … пушаны ўсё кудзеліцца,//па дарогах, ля парогаў мякка сцелецца" – з верша Л.Геніюш "Мяцеліца". 27.Імклівая кругавая плынь ветру. 28.Тоўстая дошка (разм.). 30."Мне … і мядзведзь у паслугах,//Мне служаць вавёрка і лось" – з верша Я.Купалы "Мароз".

Склаў Лявон ЦЕЛЕШ.
г.Дзяржынск.

Адказы:

Па гарызанталі: 1.Ражство. 4."Кукарэку!". 8.Куры. 9.Зіма. 11. Асвячэнне. 14.Поні. 15.Лекі. 16.Куль. 18.Ліга. 20.Шале. 21.Мода. 23.Агат. 24.Сані. 29.Агранамія. 31.Крыж. 32.Воля. 33.Дзядзька. 34.Зорачка.

Па вертыкалі: 2.Аўра. 3.Такса. 5.Казна. 6.Эфір. 7.Вочы. 8.Кумпяк. 10.Адліга. 12.Сільвестр. 13.Слаламіст. 17.Ура. 19.Год. 20.Шматок. 22.Анісся. 25.Агонь. 26.Снег. 27.Віхор. 28.Дыля. 30.Воўк.

Адрас рэдакцыі: 220030, Мінск, вул.Энгельса, 34а.
Прыёмная: тэл./факс (017) 328-68-71.
nvonlineinfo@gmail.com
http://www.nv-online.info

Заснавальнік і галоўны рэдактар Іосіф Паўлавіч СЯРЭДЗІЧ

Падпісныя індэксы: 63222 – для індывідуальных падпісчыкаў, 632222 – для прадпрыемстваў і арганізацый.

У сувязі з адсутнасцю магчымасці рэдакцыя матэрыялы не рэцэнзуе і не вяртае, права ўступлення ў перапіску пакідае за сабой. За інфармацыю, размешчаную ў рэкламных аб'явах, рэдакцыя не адказвае. Могуць друкавацца матэрыялы, у якіх пазіцыя аўтараў не падзяляецца газетай. Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай інфармацыі №947 ад 6 студзеня 2010 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь (пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі №224 ад 6 сакавіка 2000 г.). Надрукавана ў друкарні дзяржаўнага прадпрыемства «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». ЛП №02330/106 ад 30.04.2004. Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Падпісана ў друк 23.01.2017 у 17.00. Аб'ём 4 друк. аркушы. Тыраж 25 030 экз. Заказ № 80.

9 772071 964000 17007